

המיצפה

עתו שבועי

רכל עניני ההיום. לספרות ולמדעים ולכל עניני היהודים

..... יוצא לאור בכל ערב שבת.

מחיר ההתימה:

באיסטריה-אונגריה:
לשנה 6 כתרין
לחצי שנה 3
לרבע 1.50

באשכנז:

לשנה 7 כתרין
ביתר הארצות:
לשנה 8 כתרין — 8.50 פראנק.

הארחה לבית המערכת ולארמיניסטריה:
„Hamicpe“
ul. Św. Sebaszyana 32, Kraków.

מחיר מודעת או הוכרזת לנסמרים
לפי גודל השטח.
ברכת מו"ט חצי הכתר. בראש גליון
שני כתרין.
גליון בודד 12 הלר.
מכתבים בלתי הפשיים לא יתקבלו.
כ"י, שלא נרשבו, לא יישב לבעליה.
המשנה מקומי עליו להודיענו מיד לא
רק שם מקומו החדש, כי גם שם
מקומו הקודם.
מחיר שניו אדרסה חצי הכתר.

Kraków, 15 Września 1905.

גליון 5

הראשון מ"ו אלול תרס"ה.

ושופיהם. עתה מחרימים היהודים ברוסיה את הטבח היוצא מכית החרשת של הקראי מסאקסודי. ומסאקסודי צועק עתה בכל כחו: לא אני נהנתי את הרוצחים ואת השופים, כי אם וולאדימיר בני ותורה, הקדשה לכלנו, אומרת בפרוש: „לא יומתו אבות על בנים“ והיהודים עונים בנחת: יפה דברת, איננו ממיתים אותך, אבל התורה אינה מצוה אותנו לקנות דוקא את הטבח שלך. ישנם פבריקנטים אחרים. הננו רואים איפא, כי היהודים אפילו בדורנו אינם טפשים כל כך, ללקק ידי מביהם ולהושיט להם להייהם, כשה הפושט צוארו לשהימה. הם מרגישים, כי בשדה הכלכלה יפה כהם והם משתמשים בכחם זה בכל שעת הצורך. רק בדבר האתרוגים אולת קשורה בלב רבים מאחינו, לבכר אתרוגי יון על פני אתרוגי א"י, פרי נטעי היהודים. אין צורך כלל להזכיר את שנאת היונים העתיקה, את כל הרעה, אשר עשתה האומה הארורה הזאת לאבותינו, אין צורך להזכיר דעת רבים, כי גם הפלשתים, ראשוני אויבינו ומציקינו, היו יונים, אין צורך אף להזכיר את הטבח האחרון, שערכו היונים בדורנו לאחינו על האי קורפו, אשר משם האתרוגים באים. כי הננו עוד היונים עומדים ברשעתם. לולא היונים היושבים ברומניא, שהגיעו לגדולה ומעירים חמת העם והממשלה הרומנית על היהודים, לא היו ברומניא כל חקים מעיקים לאחינו. כבר התחילו שרי רומניא לפקוח עיניהם, לראות, כי לא

אויבינו איננו מחויבים. „יתן למכה לחי“ היא אמנם תורה יפה, אבל לא נאמרה רק בדרך מליצה. אחרי הטבח בקייסיב יצא קול, כי יהודים בעיר ההרנה נמלטו לצירקוס אחד ובעל הצירקוס נרשם וימסרם בידי הורגיהם. וזכרים אנו, כי כל צירקוס, שבא בקיץ תרס"ג לגליציה, נחשה, כי הוא הצירקוס הקייסיבני ההוא וכל בעל צירקוס מוכרה היה להביא תעודה, כי לא היה בשעת מעשה ברוסיה כלל ואם לא הביא תעודה, החרימוהו היהודים ולא באו אל שעריו. זה היה יפה. בווארשא ישנם אופים יונים וטורקים. אחרי שוד היהודים בקורפו חדלו היהודים שם לקנות לחם מידי האופים היונים, והאופים הטורקים אנוסים היו להביא תעודות אל הובנים, להוכיח, כי אינם יונים, כי אם טורקים. גם זה היה יפה. אחרי מעשה פולנא מצאו בעלי חרשת בביהם לנחון, להוכיח לקניהם בגליציה בראיות ברורות, כי אינם אנטישמים, כי יראו מפני חמת היהודים. גם עתה אחרי הפרעות החדשות ברוסיה הננו רואים מחזה מרהיב. לב כזה. בחצי האי קרים השתמשה ממשלה הזדון בשנאה הישנה, אשר בין היהודים והקראים ותגרה את הקראים ביהודים וגם עלתה בידה, להפית אש השנאה, כמו בקוק, שגרתה את הטורקים בארמנים. הקראים בפאודרוסיה ובקערטש היו אניטטורי הפטריו-טים הרוסים והמה עמדו בראש מני היהודים

מה כהנו?

מה כהנו? אם לכה ידים, הלשים אנחנו, אם לכה מדינה, אין מדינה לנו, אם לכה הרוב, מעטים אנחנו, אם לכה הרוח, חכמת המסכן בזויה. כל עוד אנו פוורים כלנו בין האומות עלינו לתת בשרנו בשנינו ולסבול. אם יעשו לנו רע, עלינו רק להתרעם, לצעוק, לבקש רחמים ולעורר מדת הישר בלבות הישרים, למען יעזרונו, למצוא משפטנו. אבל לקרוא מלחמה, מלחמת אגרוף, קצרה ידינו. ברוסיה אמנם נלהמים בהורי היהודים בצוררינו; אבל שם הם במצב, שאין להם עוד מה לאבד, לולא מלחמתם היו שניירי הממשלה קמים בכל עיר לטכוח טבח ביהודים, אך להשליך נפשם מנגד בעד מעט הקופיות, שתשלם ממשלת הרשעה לשודדי היהודים, אין כל ריק ופוחו רוצה. רק בכחיה אתה עוד כהנו רב, בדוק ומנוכה וגם אין סכנה בדבר ועוד ננחל כבוד בהשתמשנו בכח ההוא. הכה הוא בשדה הכלכלה. אנחנו לא נשלם לשונאינו מדה כנגד מדה, כי לא נשחית מדותינו, לעשות כתועבותיהם. אם יעלילו עלינו עלילת-דם לא נעשה כמזכנתם, כי איננו מכשרים כלל לזה, איננו מלומדים בגנבת-דעת העם כמוהם. אבל אם יעזו מעליל העלילה, להביא אלינו סחורתו למכרה לנו ולמלא כיסו בממוננו, אז בודאי נדחהו מפנינו בבזו. איננו יכולים להנקם, אבל לתמוך בידי

„אין לנו פה, הירשע שרייט מע“ וכאלה פתגמים רבים מחרוזי הפיוט. והוא אינו יכול לעשות דבר, כי הלא מהפלל הוא עם החון, ומקלו אין אתו. ולפעמים, כשדעתם של השוכבים מבודחת הרבה, אז ילכו ויביאו עפר של מספוא וישימו לפניו: „אילו רעב אתה ר' צבי?“ אבל תחת שהקטנים מתגרים בו ומכעיסים אותו וכאין נחשב כעניניהם, יודע הוא את ערך עצמו מול הגדולים. ולא אך מול הגדולים הפשוטים עמי-האייץ, אלא גם מול הגדולים הלומדים והמלמדים. הוא איננו למדן גדול בגמרא ומפרישים, כמו שמתאמר למשל המלמד ר' משה המנקר, אינו מהפאר גם כתור בעל הנ"ך, היודע לכאר את כתבי הקדש עם פרוש המצודות, כמו שמתאמר ר' נחמן הארי. בכל ארה אין כחו רב. אבל יודע הוא היטב את הדקדוק העברי. הוא כקי ב"מסלול", שממנו שאב את ידיעתו הדקדוקית הרחבה, יותר, לפי דכריו, מהרב כ"היורה דעה". המלים שוא-נח ושוא-נע, דגש-חוק ודגש-קל, כנין הקל, כנין הכבד, גזרת הכפולים, החסרים והנחים וכו', כל אלה שגורים על פיו והוא מבטא אותם במהירות רבה כמין נאוה גלויה, שאין כמוה. ואוי לו לאיש, שאומרים עליו, כי הוא יודע דקדוק, הנופל בידיו של צבי המדקדק! אז הוא סובב אותו בשאלות ובקושיות עד שהנשאל אינו מוצא את ידיו ואת רגליו לצאת מהן. „רק אנכי“, אומר צבי, „ואך אנכי לבדי רכשתי לי את ידיעת הדקדוק העברי“, ומבלעדיו

לאחרונים יש ביה מיוחד, שבו יתאספו תלמידיהם מדי יום ביומו ללמוד, והוא, צבי, אינו עומד על מדרגה גבוהה כזאת, כי יחלקו לו התלמידים את הכבוד הזה, לכא אל ביתו, הוא הולך אל בתי אבותיהם וכלמדם קרוא עברית כהברה המודרנית, בלומר, לכמא את החולם לפי מכמא האשכנזים. ולא פעם אחת ההפאר צבי, כי שום תלמיד מתלמידיו לא יאמר אדן עלם, כהליטאים, הם יקראו אך אדון עולם. וכל זאת, אל החשב לו זאת לחרפה, הוא מבטא את החולם eu, או אי. ומלכד מלאכתו זו יש לו עוד מלאכה שניה, אבל כה, הוא משתמש רק חדש אחד בשנה. כשהימים הנוראים ממשמשים וכאים, אזי יספח ר' צבי אל מקהלת המשוררים של החון ושר אהם יחד את נגינת התפלה. ורע מאד מזלו של צבי התיש. כלכתו ברחוב מכית לבית להוראותיו, יפגעו בויתמיד הנערים השייכים, ישליכו בו אכנים, מעפרים לעומתו בעפר ויקראו אחריו בקול גדול: „הירשע כאק“. פניו יחורו ויתאדמו חליפות מכעס וחרון, ירים מקלו וינפופו כאויר אנה ואנה. „הוי נבלים הכה אראכם את ידי!“ יתחיל לדרוף אחריהם, ובראותו, כי קלים הם ברגליהם ממנו, ישוכ לדרכו. יותר רע, ומר גורלו בימים הנוראים. אז בעמדו לפני התכה יחד עם החון ומשורריו ופותח את פיו לנגן, יתיצבו הנערים השוככים ממולו ויעמידו את שתי אצבעותיהם זקופות על ראשם ויניעו את ראשם לכאן ולכאן, כלומר: הרי לך חבר או ישורו:

פיריטון המדקדק.

שמו הוא לכאורה צבי ברייבין, את השם הראשון קראו לו בהכנסו בכריתו שר אכרעם אכינו, ואת השני ירש מאכיו החיט, ובכל זאת כשתבאו לעיר גבונית כלימא ותשאלו: „איפה גר צבי ברלוביץ?“ לא ידע איש לענותם. „שם כזה איננו יודעים אין איש כזה בכל עירנו“, יאמרו לכם. כני העיר גבונית יודעים אותו רק בשם „צבי התיש“ או צבי „בעל המדקדק“. אבל השם הראשון הוא יותר פופולרי מהשני. כל אנשי העיר מכירים אותו אך כשם הזה. ובמו שאי אפשר ליהודי, שלא ידע להתפלל כך אי אפשר לילד בגבונית, שלא ידע את צבי התיש. הבנוי הזה כאלו מכמה סבות. ראשית, יש לו זקן כזקן התיש העירוני. שנית, כמו שהתיש סובב כל היום בשוקים, וברחובות, לתור לו מעט אבל, כן סובב גם צבי לעניניו הוא. שלישית, כמו שהילדים בעיר יראים מפני התיש, כן יראים המלמדים בגבונית מפני צבי זה. ורביעית מפני שקולו רימה לזה של התיש. מלאכתו נקיה, אבל לא קלה ביותר; הוא מלמד. אבל לא הרי צבי המלמד כשאר המלמדים בגבונית.

היהודים סכנה להם, כי-אם היונים, רוח אחרת מנשבת עתה ברומניא.

רק אחינו אינם פוקחים עיניהם, ממלאים המה בכל שנה את כיסי ראשי צוררנו מיליונים, עד שמצאו הערומים האלה עוז להם, להרים בשנה הזאת את מחיר האתרוגים ובשנואי נפשם היהודים התמימים יבטחו, כי גם עתה לא ימנעו מקנות מידם את סחורתם. מתי ישבילו אחינו לדעת, כי לא צוטה התורה לקנות דוקא אתרוגים מיד שונאים, כי מותר לקנות אתרוגים לכבוד התורה ולכבוד החג גם—מיד יהודים, אתרוגים שגדלו על אדמת ישראל, על האדמה, אשר משם לקחו גם מלכינו, כהנינו ונביאינו אתרוגים, להקיף בהם את המזכה על הר המוריה?

ענינים מדיניים.

אוסטריא. המניסטר לחנוך ולדת הארץ והמניסטר למסחר בארון קאל התפטרו מטשמתם ועל מקומם התמנו לפי שעה שר מיעצה החנוך באוסטריא התחתונה, בארון ביענער מ, למנהל המניסטריים לחנוך וראש הסקציון במניסטריים למסחר, גראף לאופולד אורספרג, למנהל המניסטריים למסחר. סבת הדבר היא, כי רוצה ראש המניסטריים בארון גאוש לשקם הכמחתו, כיסיר את המניסטריים-הפקידים מכנס ויפקד אנשים מן הפרלמנט התהיהם, כל המפלגות הגדולות ינחלו כקרוב מקום במניסטריים. בעת הריכוז והמסככים בפרלמנט אי-אפשר היה להקים מניסטריים של פרלמנטרים ועתה, באשר שקט הפרלמנט, יכול הקיסר למסור גם את הממשלה בידו המפלגות.

המבוכה באונגריא. המבוכה הולכת ומסתככת מיום ליום ואין דרך לצאת ממנה. ובתוך המבוכה הכל אוכז את צורתו הקבועה, המצוקה הכריח את כל אחד מראשי הפוליטיקה האונגרית, לעזוב את הפקידו שנתנה לו החברה בסדריה ולבחור לו דרך מתוך נפיותו הטבעיות, כאותו המשימד היהודי, אשר בעת צרתו יככה ויתחנן בשפת יהודית, אף שזה עשירות שנה שמר לשונו, לבלתי הוציא מלה יהודית מתוך פיו. כן הננו רואים באונגריא. המפלגה הרדיקלית הקיצונית, הלוחמת מעולם בקיסר ובכסאו,

נגלתה עתה בצורה קונורואטיבית ותמימת דעים היא עם הכסא והעטרה, והממשלה, אשר בראשה עומד שר-צבא זקן, פלדצייגמייסטר, נגלתה בצורה רדיקלית עממית והיא הולכת שלובת זרוע עם הסוציאליסטים ומהם קיתה להבנות ולצאת מן המבוכה. הרבר מתמיה ומפליא ובקורות עולם יכתב כאחד פלאי התבל מראשית המאה הכ'. ראש המניסטריים, הנגראל בארון פיערווארי, עם המניסטר לעניני הפנים, קריסופין, יעצו את הקיסר, להדיח את המפלגות המחבורות המהנגרות לו משאתם בהבטיחו לעם זכויות סוציאליות ומדיניות רחבות, אשר המון דלה העם והלאומים השונים העשוקים באונגריא יהנו מהם. להבטיח זכות בחירה שווה לכל, לעשיר ולעני, תקנות טובות לאכרים ולפועלים, לאלמנות ולעניים, פרוגרמה מלאה כל צרכי העם ותאוות לבו. ע"פ סדר הבחירות הקים אין זכות הבחירה רק לעשירים ולאצילים ואחרי שהמאריארים הם רוב עשירי אונגריא ואציליה, יש להם רוב גדול בבית הנבחרים וכח לדכא את דלה העם ואת כל הלאומים האחרים, אשר תחת שבטם. כהנתן זכות בחירה לכל, יכנסו אל הפרלמנט כחות חדשים, אשר לא קנאה לאומית וגזל משפט נדכאים עומרים אצלם בראש הפוליטיקה, כי-אם טובה כל העם כלי הכרל מעמד ולאום, ואז החדל ממילא הדרישה הנכערה של לשון הצבאה הצבא, אשר בגללה כמעט ימוט הכסא. העצה הזאת היא אמנם רק התחלה כאונס, למען צאת מן המבוכה ואין איש מאמין, כי התקונים נערכו לשמם. אך נגראל ומניסטר לעניני פנים, האוחזים בהחבלה רדיקלית כזאת: חרות ושווי זכויות לכל ותקנת העניים, מגלים דעתם, כי כסתר לכם נמוך אחר העקרים האלה והרדיקלים ממפלגות האפוזיציא מגלים דעתם, כי למרות קיצוניותם ומלחמתם כמלכם, המה עריצים, טובת העניים והעשוקים כאין היא בעיניהם לעמת הבח, שנחלו בבחירות האחרונות ושהם רוצים להשתמש בו לדכא עוד יותר את הנדכאים תחתם.— והסוציאליסטים שהשמשו כשעת הכשר. אך נשמעו המלים חרות ושווי-זכויות בבחירות ותקנת עניים מפי המניסטריים, התאספו ככל הערים ויעשו דמונסטרציות וידרשו בחוקה את זכויות העם. ביום ט"ו לח"ו יפתח הפרלמנט האונגרי. ביום ההוא תהיה דמונסטרציא גדולה בכורפסט לפני הפרלמנט. אך כל זה ללא הועיל. הקיסר מאן להסכים לפרונרמה הרדיקלית של המניסטריים האונגרי, כי הבארון גאוש, ראש המניסטריים האוסטריא, הכיע פחדו, כי הרחבת זכות

הבחירה באונגריא הפעל פעולתה גם באוסטריא, גם שם יקומו כל העשוקים וידרשו בחוקה הרחבת הזכויות ואחרי ששם יד התקופים חזקה יש לירא מפני השבתת הסדרים והשלום. והמניסטריים האונגרי בראותו, כי הופרה עצתו, מסר אל הקיסר את בקשת התפטרותו וכל תקות החרות היתה כחלום עובר. מה יהיה עתה? אין יודע. אך יש לשער, כי עתה לא יקשה כל כך לעשות פשר בין הקיסר ובין האפוזיציא, אחרי שהפר הקיסר את מחשבת המניסטריוס, להורידה משאתה. המניסטריים קוו, כי כאשר יסכים הקיסר לעצתם, יבטל את הפרלמנט ובבחירות החדשות יטה העם אחרי פרוגרמת הממשלה החפשיית ולא ירבה לבחור עוד בקנאי הלאומיים והאפוזיציא לא תשיג עוד את הרוב, אז יקל לממשלה להוציא אל הפעל את התקונים הטובים ואז החדל אינגריא מהיות ממלכה של קנאים מאריארים ויסוד הממשלה ועבורה הפרלמנט תהיה ההתפתחות הסוציאלית ותועלת כל יושבי הארץ. אך, העצה הופרה.— ביחד עם מפלת המניסטריים בא שכו גם על האפוזיציא. הפוליציא ככודפסט בררה, כי החוכרת הידועה, שנרפסה בכרלין, לתכלית עשות פרופגנדה באונגריא בשכיל קיסר אשכנז ומשפחתו (שם כתוב, כי אין עצה לצאת מן המבוכה רק להרוס לגמרי את ממלכת אוסטריא-אונגריא, לפסח את הארצות האשכנזיות של אוסטריא כמלכות אשכנז ולהושיב על כסא אונגריא מלך מכית הוהנצולרן, משפחת הקיסר ווילהלם) נכתבה ביד הסופר היהודי יוגאני בפקודת הכארון באנפי, ראש „המפלגה החדשה“, שהיה לפני ראש המניסטריים ויועץ-סתר של הקיסר ועתה הוא מראשי הקנאים. אולי יתדעו עתה להחפז עם הקיסר.

המרירה ברוסיא. חרבן גמור עשו המטררים כבאקו וסביכותיה. כתיס הציתו כאש, את מכוונת מכרי הנפט ואת כל איצרות הנפט שרפו. הנוק עולה למאנת מיליוני רובל. כל חרשת הנפט כקוקו אכדה ורבבות פועלים אכרו לחמם. מלחמה היתה בין המטררים וכין הצבא. כאלף מטררים נפלו חללים. שלל המקומות הנשרפים אספו המטררים. עדים קמנות סכיב באקו היו לתל שממה. חרבן כזה לא היה אף כשרה המלחמה. זה פרי רשעת הממשלה של היחיד. ימים רבים הפיחה הממשלה אש שנאה ותחרות בין המטררים ובין הארמנים, להנקם כאחרונים על אשר לא אכז לבגוד כעמם וברדתם ולהדבק ברוסים. עתה האכל הממשלה את פרי מעלליות. המטררים הפראים אינם יודעים עוד גבול למשובתם. כבן יחיד פנקה

אין איש ככל העיר, ואולי גם ככל כדור הארץ, שידע את הדקדוק כמותו!

כל המלמדים מקטן ועד גדול יראים את פגיעתו של צבי התיש לא פחות מפגיעתו של המורה הרוסי, הכא לפרקים לבקר את „חדריהם“ ולהשניח על הסדר והנקיון, ואולי יותר ממנו. כי את האחרון אפשר לפים באיזו שקלי כסף, אבל את צבי התיש אין לפים במאומה.

בלכת צבי כרחוב והנערים מתקלסים בו, אז בשנפטר מהם, אוי ואבוי למלמד הפוגש בו! את כל חמתו הוא שופך על ראש האמלל הזה. ככר היה לפתנם ידוע בין המלמדים:

„פגש דוב שכול ואל צבי ככעסו ודקדוקו.“
או כשחבר אחד המורים הצעירים חרוזים אחדים מחרוזי שילר כשיר הפעמון שלו כשנוי קצת לאמר:
„געפאָהרליך איזט דען ליי צו וועקקען,
פערדערבליך איזט דעם מיגערס צאהן;
יעדאך דער שרעקקליכסטע דער שרעקקען
פיר דיע מלמדים פאן גיבאן.“

דאס איזט ר' הירשע מיט זיינעם שטעקקען!...
„אמר נא ליי“, קרא אל המורה האמלל, „איזה דגש הוא כבי של המלה שכתת?“ או: „איזה שוא היא תחת הנון שבמלת גאונך?“ ואם הנשאל יודע את זאת ועונה כראוי, אז הוא מוסיף לשאול: „מאיזה בנין וגזרה המלה ותקע כף ירך יעקב?“ — או

„מאיזה בנין וגזרה היא המלה ויחמנה הצאן?“
„ויחמנה“ עונה הנשאל, „היא מגזרת נחי פא- יוד כבנין הקל או גם מגזרת הכפולים כבנין נפעל.“
— אם מגזרת הכפולים נפעל הוא, אז צריך להיות ויחמנה, היוד כחיריק ומדוע כתוב בצירה?
הוא מתלבה, בראותו, כי קשה „לכעל דינו“ להשיב על קושייתו החמורה. עתה יוכל להתפאר, כי כבר נצחחו!— השני חושב מעט ואחרי כן הוא מוצא את החידה:— „הלא צריך פה“פ להיות כדגש, להראות על חסרון הנון של נפעל ויען כי אהחער אינן מקבלות דגש, לכן נשתלם הדגש בצירה תחת הויד.“
ר' צבי מתעצב, הוא עונה כהוגן. ובמה הוא עולה עליו? — „אבל אמר נא ידירי“, הוא מהאמץ להקשות את קושייתו האחרונה והקשה: „איך זה נכתב ויחמנה הלא צריך להיות או ויחמנה ברנו או ויחמנו לזכרים?“ המורה מוריד את ראשו, מקמט את מצחו, מזורר בלחש בנגון הגמרא ומקשש תרוץ מספיק, אכל כל עמלו לשוא! אינו מוצא את החירה הסתומה הזאת! ובראות צבי, כי אינו יודע, הוא צוחק מעט, מחליק זקנו יאומר במהירות וכחפזון, למען לא יעלה התרוץ הזה גם על דעת קרבנו האומלל: „הפעל הזה הוא מהזרים וככל התנ"ך נמצאים לפי דברי המסלול רק שלשה פעלים זרים כאלה. הראשון זה ששאלתי, השני נמצא כשמואל: „וישרנה הפרות“, והשלישי כבינאל: „יעמודנה“ — ואחרי זה הוא מחפרד ממנו שבע-רצון וטוב-לב. כעסו על הנערים

ככר פג, נצחוננו, שנחל נגר המלמד הזה, מכריע נגד צערו, שצערוהו הנערים השוככים.
אך כל אלה היו לפניו, בימים הטובים, בעת שר' צבי היה המרקק האחד ככל העיר. אולם מעת, שהחלו המורים העכרים הצעירים לבוא לנכונות, נשתנו פני הדברים. זה קרה לפני שנים אחדות. צעיר אחד כא לגבונות בתור מורה עברי, וישמע ר' צבי, כי הוא מדקדק וילך אליו, להקיפתו כשאלותיו וכקושיותיו כתנור של עכנאי. אבל הצעיר לא חפץ לשמוע את דקדוקי העניות שלו וישאלהו שאלה אחת: „איך צריכים לקרא, ר' צבי, את הפסוק „שובר כל עצמותיו אחת מהנה לא נשברה“. הקוראים את המלה שובר מלעיל או מלרע?“ ר' צבי מתישב מעט ברעתו ועונה, כי יש לקרא מלרע. — אבל הלא כסדר התפלה כתוב „שומר כל עצמותיו“, ואיך זה לא הרגשת את השניאה?“ — „הלא אמרתי לך, כי איני כעל תנ"ך“, עונה ר' צבי לא בלי בשת. — ומה אתה יודע? היודע אתה לכתוב עברית? — „לא, עונה ר' צבי, „ומה יסכון לך הדקדוק, אם לא תדע את השפה?“ ר' צבי מסתבל בו בתמהון ובהתפלאות רבה. שאלה זרה ונכערה כזאת לא שמע מעודו.
„מה יסכון ליי? הלא דקדוק הוא דקדוק!“ — „לא ר' צבי, מעות בידך! הדקדוק הוא רק אמצעי, ללמוד על ידו את השפה וכלי זאת אינו שוה כלום!“ — „כך?“ מתרעם צבי „זו דעתך, אבל דעתי אחרת לגמרי, דקדוק הוא דקדוק!“

הפטורים מתעודה, רבם בידי הנכרים. התקנות נעשו כישוב הדעת ובחשבון.

היונים מפיקים שער האתרונים.

שחוק מכאיב לב העיר כקרבי, מכתב גלוי" אחד, אשר שלחו סוחרי האתרונים מטריעסט אל קוניהם, אשר לדעתו נכון לתת לפני קוראי "המצפה", אולי תפקנה עיניהם לראות נכוחה. אני ראיתי מכתב בזה הנכתב ונחתם ביד איש, אשר רבני אינגריא מעידים עליו, שהוא הסיד מפורסם ירא וחרד על דבר ד' ונעלה מאד בצדקתו וכתמימותו, מחבר ספר מוסר, לעורר לבות אנשים לתשובה ולחזק האמונה. הסוחר הזה הקדים בתחלה לשלוח על פני חוץ, מגלה עפה" עם תעודות הרבנים, ובה הודיע מחיר חמשה מינים אתרוגים ועתה כאשר פנה אליו סוחר מעירו היתה תשובתו כדברים האלה מלה כמלה: "כוח"ט לכבוד הרבני יצחק קירש בעיר ראפשיץ יצ". לתשובה מכתבו. הנה הגרי בעז עשו יד אחת ועלה המחיר של ארגינאל שקארט 70 צ"ל, פשוטים 1. 20 על. טובים 1. 70. על מחיר זה עשו הבטחה ביניהם, שלא לפחות ממחיר זה. ע"כ אם יאבה ליקח מאתנו יהי' מוכרח ליתן עיד על מחיר זה 10% רוח, והמעות קדומין, למשל על מאה אתרוגים מה שמגיע לפי המחיר שיבחר מהנכתב למעלה — ואם ירצה לקנות בלתי ארגינאל או אנחנו חושבים נר' 1/150 2/120 3/70 ועתה הברירה בידו כפי מה שירצה כמ"ע נ". דברי מכברו ומוקירו ה"ק אביגדוד וויינבערגער ושותפיו". ראשית הבין לא אובל, כפי הידוע לי נשאל הסוחר הזה גם על אתרוגי א", ומדוע לא מצא לנכון לפניו להודיע גם מחירם? שנית לא שמענו מעולם, שהיונים יחלקו בעצמם את אתרוגיהם למינים שונים. כשהייתי בעצמי בטריעסט כשנת תר"ם, כאשר שבתו מדרכי מא"י, ראיתי שהיונים מוכרים ארגונים גדולים אתרוגים והסוחרים כרוו לעצמם המינים. שלישיית בשם שקארט מכנים תמיד האתרונים היותר גרועים, שאין עוד למטה מהם, ומדוע חלק הסוחר את אתרוגיו במגלתו העפה הראשונה לחמשה מינים, ועתה כמכתבו הגלוי היא מחלקם אך לשלשה? ואצל ארגינאל לא יציינם במספרים, כ"א יקראם בשמם האמתי "שקארט", "פשוטים" ו"טובים"? רביעית, שימו נא לב, קוראים נכבדים, כי אחרי כל הרעש הגדול של רבנים וגאונים רבים זה כארבע עשרה שנה, במה דיו כבר נשפך וכמה קולמסים נשברו וכמה מאמרים נכתבו, לדחוק את רגלי אתרוגי יון הרשעה מגבול ישראל, ובכל זאת עוד ידם תקיפה, לעשות "יד אחת" להעלות השער על אתרוגיהם! אלו עשו חלילה אחינו האכרים בא"י "יד אחת", להעלות את המחיר, כי אז רבו המסחרים אותם ואת אתרוגיהם, וכאן הנה הגרי בעז, היינו היונים, עשו יד אחת ואין פוצה פה ומצפצף. תחת אשר יכולנו לקוות, כי אחרי הרעש הגדול ילכו אתרוגי היונים הלוך וחסור, ועוד מעט ויהגוללו בחוצות, וגם חנם לא יקחום אחינו בני, הנה עוד מצאו עוז להם, להעלות את מחירם, ולחלקם בעצמם למיניהם, הלא זה לנו האות עד כמה ינשקו בני הגלות את השבט הנוגש אותם, ולמרות אשר אחינו שבא"י מתחננים אינו, להחזיק בידיהם ולקחת פרי קדש הלולים כמחיר מצער, הנה פוחרינו יחבוקו חיק נכריה ונכונים לשלם במיטב כספם על אחת שבע בעד אתרוגי יון דוקא. אפס זאת נחסהו, כי מה שהעלו, בשנה זו היונים את מחיר אתרוגיהם, יהיה בעו"ה למוצת אחינו בעלי הגנים בא"י, כי עי"ו בלי כל ספק מברו אחינו הרבה יותר מבשנים הקודמות, וגם לא מעט עזרו למו תעודות רבני ירושלם ת"ו, אשר העירו עליהם, שאין במוהם לדון קדימה מצד כשרותם, ומצד "שלבם" וכו', וכפי הנשמע התעוררו גם רבנים וגאונים אחרים מלבד הרב הגאון בקולומביא, כמו הרב הגאון סברעזאן והרב הגאון מטשערנאוויץ, אשר סלוא כל הארץ כבודם וגדלם, להזהיר את אחינו להבדל מאתרוגי היונים. הרה"צ מהוסיאטין והרה"צ מטשארטקוב הבטיחו מצדם לקחת אתרוגי א"י. ומי מכל רבני ישראל, שיראה

האוסטריאי נועץ בסוף השבוע שעבר על אדות זכות הסוחרים, לקבל הזמנות לעשות סחורות. לכל התקנות הקודמות, "להצלה האומנים" התנגדה הממשלה ובתקנה זו הציעה הממשלה בעצמה הצעה, לבטל את זכות סוחריו הבגדים והנעלים לקבל הזמנות על עשית סחורה, "לקחת את המדה", מאת הרוצים בסחורה מיוחדת להם ולשנות איזה בגד מהמוכנים, ככרי שיהי מתאים לקונה או לקבל בגדים ונעלים ישנים לתקנם. ע"פ הצעת הממשלה מותרים כל אלה בכל הסחורות האחרות מלבד בגדים ונעלים. האנטיסמיטים התאמצו להרחיב את האסור על כל הסחורות. באיריכ הממשלה הסבירו, כי אין תקוה שיעשה אסור כזה פרי ובי החפץ לבטל את המסחר המתוך בין האזרחים הבינונים וביא קללה ורא ברכה, להפיץ את הסחורות מעשי ידי האומנים בעם אפשר רק על ידי סוחרים העוסקים רק בזה ולא על ידי בעלי-המלאכה העושים אותן. הסוציאלי עלדערש נלחם באנטיסמיטים על ההנכלם על כל המסחר, להשחיתו ולבטלו. אחרי שנגזר, כי אין למסור את המסחר רק למומחים לו, איך נוכל עתה לקחת מידם את כל אפשרות קיומם? בשביל שאלת היהודים יבחישו את הערך האמתי של הסוחרים לטובת האזרחים. אחרי הוכיח בא הועד לירי החלטה באופן הזה: רשות לסוחרים לקבל הזמנות על סחורות, שיותר להם למכרם, רשות להם גם "לקחת את המדה", אם אין נחוץ לזה כשרון מיוחד של אומן. אך עליהם לתת לאומנים מומחים, לעשות את הסחורה (כלומר אסור להם להחזיק בעלי מלאכה בלתי בחונים לצרכם). מותר להם בתנאי הזה גם לשנות איזו סחורה ודתקנה. במה דברים אמורים בשאר סחורות, אבל לסוחריו בגדים ונעלים אסורים ככ אלה. אסור איפא לסוחריו בגדים ונעלים לקבל הזמנות מאת קוניהם לעשות סחורה חדשה, אם אלה המוכנים בידם אינם טובים בעיניהם ואינם מתאימים למדתם, אסור להם גם לשנות בגד או נעל, למען יהיו לפי מדת הקונה ואסור להם גם לתקן בגד או נעל. אסור לפי זה לסוחריו בגדים להחזיק בעלי מלאכה, כמו שהדבר נהוג בכל המסחר הזה. ואם כן לא יוכל סוחר הבגדים למכור בגדים בזול, כי עליו לקנות בל בגד מידי חיש מומחה או לתת לו ארג, לעשות לו בגדים מוכנים, מבלי שיוכל לתקן את כל בגד לפי מדת הקונה. מסחר הבגדים והנעלים, שרבבות יהודים ובני בתיהם יחיו ממנו, ידל או יחדל לגמרי ונכרת לחם מפי כל משפחות היהודים האלה. הטעם האנטיסמיטי, אשר בגזרה הזאת, בולט בל כך עד שדברו ממנו בפרוש בשעת הוכחות. כי למה רק את מסחר הבגדים והנעלים שנו לרע מכל המסחרים האחרים? הלא רק מפני שהמסחר הזה במעט כלו בידי היהודים ויתר המסחרים רבם בידי נכרים. ולזה הסכימה גם הממשלה מאין ברהה, למען הצילו על כל פנים את יתר המסחרים. אין כל ספק, שהגזרה הזאת תתקבל גם בבית הנבחרים, ובבית האדונים ומסחר הבגדים והנעלים יוכל להחשב כבר היום כאבוד מידי היהודים. — בסוף נועצו אנשי הועד על אדות איזו מסחרים, שצריבים לפטור את בעליהם מהביא תעודת מומחה, כי נוכחו, שאין להטיל את חובת התעודה סתם על כל מיני הסוחרים, מבלי לקלקל את מסחר אוסטריא ככלל ולהפסיד לצרכי האזרחים. ואלה המסחרים הפטורים מתעודת מומחים: המסחר בבהמות חיות, בפסלת (סחבות, עצמות, שברי זבובית ושברי ברזל, פסלת הזתים וכדומה), בתבואות האדמה, בפרי העץ והגן של הארץ פנימה, ביון, בעצים גסים או מעובדים לחצים, בתוצאות חפירות ההרים גסות, המסחר הקטן בבשמים ובמיני מזונות, המסחר המצער במקומות מעמד בשוק (בלי חנות) לפי מנהג המקום וההגרות הקטנה בכפרים במקומות, שלא היה עוד מסחר עד כה והסתנהג בלי משרתים. חובת התעודה חלה איפא רק על הסוחרים הבינונים בערים, המוכרים חפצים, שאין הצרך בהם תדיר, כמו בגדים, נעלים, בובעים, בלי בית, והכירה, בלי ברזל וזכוכית, רהיטים, תבשיטים, עדי זהב ואבני חפץ, ספרים, בד, ארג, עורות וכל בלי מעשה — כל המסחרים אשר רבם בידי היהודים, בעוד שהראשונים,

הממשלה את הפרטרים המחמדים, למען יעשו חפצה בארמנים ועתה, כאשר תאמר הממשלה די, פנו הפרטרים נגד הממשלה עצמה ויחריבו נוף יפה ועשיר ויהפכוהו למדבר. — בים הפיני התפוצצה ספינה מלאה כלי-נשק ואבק שרפה, בפגעה בתל של חול. כל האנשים אשר בה נטבעו, כלי הנשק צפו על פני המים. ברור הוא, שכל-הנשק נועדו בשביל המורדים ברוסיה. גם באי שמם בים הפיני נגלה אוצר כלי-נשק. — בווארשא המיתה הממשלה את ראש המורדים הפולנים נתין פרוסיה קאספרזאך. סנגורו ערך מחאה על גזר דינו, שהיה שלא כדון והנציב לא שלח אותה כלל לפטרבורג. בזאת הופיפה הממשלה גפרית על אש המרידה.

אחרי המדחמה, בעת שכל העמים הללו את ממשלת יפן על העבירה על מדותיה ותותר על תשלומי קנס מצד רוסיה, למען לא ישפך עוד דם נקי בשביל בצע כסף, כאשר בקשה באמת ממשלת רוסיה לעשות, והכל מעידים, כי כבישת היצר הזאת מצד ממשלת יפן היא הגדולה בכל הגבורות, שהראתה האומה היפנית מעת התחילה המלחמה — בעת הזאת קמה מרידה גדולה ביפן עצמה. העם מתרגז על מחילת הקנס ואומר, כי הממלכות נולו גם הפעם מידי יפן את פרי נצחונה, כמו לפני עשר שנים, אחרי מלחמתה עם חיא. המון העם בטוקיא בירת יפן התנפל על כל בניני הממשלה ועל בתי המניסטרס כקצף גדול. העם נלחם בפוליציא, חללים רבים נפלו, בתים רבים נשרפו באש ושמועה בא, כי הרג העם את אשת המניסטר קומורא ואת בנו על עשותו בפורטסמוט שלום כזה עם רוסיה לנזק יפן ולחפרתה. עתה שקטה הארץ והעם היפני יתרגל במצבו עתה ויסתפק בכל הנצחונות, שנחל, להיות אחר העמים התקיפים בתבל.

על המצפה.

ההתנכרות על משלחי ידי היהודים. בעוד שהיהודים כגליציא מחשים ומכיטים במנוחה, כאשר יגזלו צוררנו האנטיסמיטים ובאי-בח כל העמים את לחמם מפייהם, הולכים שונאינו הלאה, הלאה כנבליהם ובמזמותיהם, לקפח כל פרנסותיהם, לבלתי השאיר להם עד אחד. ועד האומניות של בית הנבחרים

עד מהרה נתפרסם הרבר בכל העיר וצבי התיש ירד מגדולתו. פנה הוד הדקדוק של צבי! יראת המלמדים מפני צבי חדלה לגמרי. ולמען הפג את צערו החל לשים בבוט עינו, ואת דקדוקו עזב מעט מעט. ותחת שבראשונה הפיג את כעסו, שהכעיסוהו הנערים השובבים, בקושיותיו ובנוכחיו בדקדוק עם המלמדים, החל עתה להשתמש בכקבוק... אך לעתים רחוקות עדין הוא פוגע באחד המלמדים או הצעירים החדשים בשאלותיו, אבל הם אינם פוחדים מפניו. שואלים הם אותו איזה דבר, ובשאינו יודע לענות, הם מוסיפים בהתול: "והדקדוק לבד למה יסבון לך?" — "דקדוק הוא דקדוק!" עונה צבי בהתרעמות. — "דקדוק לברו אינו שוה כלום ודומה הוא לממן הנול", מהתלים בו הצעירים. — "לא, דקדוק הוא דקדוק!", צועק הוא בקול גדול, אתם אינכם יודעים ואינכם מכינים מאומה!"

ובלב מלא התמרמרות הוא מתפרד מהם ונכנס אל חנות של הממשלה, לפכח את צערו... ואת הדקדוק עזב ר' צבי התיש אחרי עת לא כבירה לגמרי וישכחהו... פרנקפורט ע"מ.

בזיקיש.

שבועות ועוד לא בא לידי גמר. והכל בשביל הדרשן הרוצה להשתרר בעיר. וחלול-השם גדול.

— פקיד החוף ב"פ מטהלבים עתה עם היהודים הבאים שמה בספינות בכל חומר הדין. שום יהודי לא יוכל לשהות בא"י יותר משלשה חדשים.

— באה הלום מלגמה מבגדד, כי כ"ה סוחרים יהודים משם הלכו לעיר קרימינשאם בפרם לרגלי עסקיהם ויהנפלו עליהם פרסם ויבזו כל הונם ויכים הם נמלטו אל בית הקונסול הטורקי.

— הקציר והבציר במושבות עלו יפה בשנה הזאת. אך העכברים משחיתים הרבה. בסגרה ובראש-פנה פרץ דבר בבהמות. — מסלת הברזל בין חיפה ומכרית במעט נגמרה ובחמש שעות יסעו בכל הדרך, תחת אשר עד בה נסעו ששים שעה. בקרוב תלך ספינת קיטור על ים כנרת. — מצב הכורים לא טוב, כי אין מקום למכור את היין. המחמדים אינם שותים יין והיהודים עניים, והולכת היין לשוקי אירופה היא קללה, כי ההוצאות אוכלות את הרוח. מחיר הענבים ירד גם בשנה הזאת. בתכונות ברבה רבה.

ירושלם.

בעד חמשה ר"כ ישינו תעודה כתובה וחתומה. כה היתה השוכתם. גם על הסוחרים מהעירות הקרובות שמעתי לאמר, כי על כמחון זה המה נשענים ויושבים בחבוק ידים, מבלי לעשות מאומה לקדם פני הרע. — רבותי הרשוני נא לשאלכם שאלות אחרות: לו יהי כדברכם, כי בבצע תשינו תעודה, אבל הטוב לכם לקנות את זכויותכם בשחר, מלדרוש את זכויותכם בצדק ובמשפט? האין די לכם בעלילות הישנות, אשר יעלילו עלינו שונאינו, כי כל משאנו ומתננו מלאים מרמה, כי עור תחפצו להוסיף עליהם עלילות חדשות? כמה הרפה ובוז סבלנו בצאת החוק לאסור הרבית, מאת המלוים כרבית מבני עמנו, אשר כתי-הדין לעונשים היו מלאים משפטים, וכמה חרפה וקלון ימינו עלינו, בצאת החוק אל הפעל, משפטי המסמכים, והנסמכים, אשר יבאו בפלילים על דבר תעודות שקר. הסוחרים הישנים ולישנו על הסוחרים החדשים, כי העודותיהם מוסיפות כנהוג, ועתה שערן כנפשבם אה חלול ד', אשר יסבו לנו משפטים באלה. ומדוע לא תחיסו על כבוד אומתנו ודתנו, לכל יחולל בגוים? הלא זאת רצון קמינו, לתתנו לשמצה בעיני העמים. שלמה ש"ד.

אלי יוצאים ולא יצא לעזרת אחיהם העוברים בזעת אפם, ומרטיבים בדמם את ארמת קדשנו? עתה יש תקוה, כי גם אחינו שבגולה ילמדו ממעשיהם של היונים, לעשות "יד אחת" למאום ברע ולבחור בטוב ומעז של היונים יצא לנו מתוק. מי יתן והיה!

מהעולם הציוני

פרוגרמת הארציים, זאת היא הפרוגרמה שיצרו הארציים בבזל לעבודתם:

(א) תכלית הארגוניציא היהודית הלאומית של הארציים היא. למצוא ארץ על כסיס אוטונומית לאומית ליהודים, אשר לא יוכלו או לא יחפצו להשאר בארצות מושבותיהם. (ב) להוציא את המטרה הזאת אל הפעל סבלח הארגוניציא על עצמה את הדברים האלה: (1) לחבר את כל היהודים המסכימים לתכלית הזאת, (2) לבוא כדברים עם ממשלות, עם מוסדות של צבור ושל יחידים, (3) להמציא מוסדות פיננציים, לשכות פועלים ומוסדות אחרים המסוגלים להגיע כהם אל תכלית הארגוני-ציא. — כהחלטה נוספת נאמר: הארגוניציא בכלל אינה מתיחסת בשום יחוס אל הארגוניציא הציונית הקימת. לכל חבר מחבריה וגם לכל מחלקה בתוכה הדישות ליעד את יחוסם לארגוניציא הציונית לפי דעתם.

יפה העיר הרב ד"ר ת"ן כסראקא כהרצאתו כאספה ציונית בחדר הקהל כקראקא על אודות תוצאות הקונגרס האחרון, כי הארציים שבו אל נקודת המצב של הרצל ז"ל במרם שכ אל עמו: להמציא מקום לאלה מן היהודים שאינם יכולים או שאינם רוצים להתכולל: זו אינה תנועה לאומית, זוהי פילנתרופיה בצורה חדשה.

מכתבים מערי המדינה

קראקא. ביישיכה האחרונה בחדר קהלתנו החלמ, לצרף את הציוני הנודע מר יוליוס שאנוועטער אל פרנסי קהלת תחת משנה הנישא מר מ. עהרענ-פרייך, שהתפטר מפקודתו. למר שאנוועטער היה בבחירות האחרונות מיצט הדעות היותר גדול. — הנישא ד"ר שמואל ט"ר עם הציע בדבר הקרן הקימת של הקהלה, ישמרי ערך כסף שבעים אלף כתר, שנתנה בעבוט לכאנק התיפושקי אחרו בנין הריכל בכיה"ק והקהלה משלמת סכום הגון רבית מהמלוה, — לפדות את המשבון לפי שעה בכסף, שנתן ד"ר ראפפורט די פאראדא לקהלה, להבליה הקמת בית חולים לילדים. כזה תפקד הקהלה מעז שכמה את נפל החוב. הד"ר לא קם מהנגד לזה, נרבה ד"ר ר"פ קרושה לכה"ח ואין להשתמש בה אף לפי שעה לצורך אחר. ד"ר אדער מציע, כי תועיד הקהלה בכל שנה ג' אלפים כתר כחשבון ההוצאות להכבית תשלומי החוב והוא מקוה שעד עשר שנים המציא יד הקהלה לסלק כל החוב ולעתה עתה תפדה הקהלה את שמירתיה של הקרן הקימת בכסף הנדבכה הנ"ל. החלט לפדות בע"ע ובישיבה הבאה יקבעו את האופן להחזיר את הנדבה לכה"ח למקומה. — נשיא הקהלה הרציא לפני הפרנסים על דבר הצדק שיש ברב אב"ד. בכל עת מצוא תרניש העיר חסר רב ראשי, מלבד מה שהממשלה דוחקת, למנות רב ע"פ החוק. דברי הנשיא, שיצאו מן הלב, עשו רשם והפרינסים החליטו לפרסם קונקורס למנוי רב אב"ד. — החלמ, לתת ארבע מאות כתר לביהמ"ד, אנשי אמת" לבדק הבית.

פילזנא. בקראי את מאמרי "המצפה", המעירים את אחב"י, להקתר ולעמוד על נפשם, בדבר חקי תעודה-מסחר, העומדים לערות על שלחן בית מועצת הממלכה, דברתי עם נכבדי הסוחרים בעירי, לערוך מחאה כחתומת ידי כל הסוחרים, ושלחם למקום הנוער, ומה מאד השתוממתי על קרירת רוחם ויחוסם אל הענין הזה, כאלו אין בו כל רע, ועוד הביטו עלי כעל מתעתע, אשר יפחד פחד שוא, ורואה על היום כהרים. לפי דעתם אין הענין כדאי להשתרל בו.

מכתב מארץ ישראל

ירושלם. מה שנעשה בימים האלה בירושלים מזכירני את ימי הרומאים, כאשר עמדו רבותינו התנאים לפני נציב רומא לדין בתור מורדים במלכות. כי גם עתה הזמנו רכני ירושלם הדיינים מכיה"ד של חסידים ופרושים לפני הפחה, להשפט כתר מורדים ככרבות. התמונה היתה מעוררת שחוק, לולא היתה מעצירה ומצערה כל כך. המעשה היה כך. יש פה דרשן צעיר ושמו ר' כנציון יאדלר. כשהוא לעצמו הוא אדם הגון, הוא קצת למדן, קצת דרשן וחרוץ בעניני הצבור. אבל הוא שואף לגדולות, הוא מבקש לשלוט בכל הישוב היהודי בירושלם. וידך ויעש רעש בכל בתי הרין, כי אין יראת ה' בעיר, כי אנשי העיר נכשלים בכמה חמאים. בעצתו יסרו הדיינים ועד חפיש חמאים. וכל איש ואשה, שימצאו בהם עולה יזמינו אותם לדין וילקו אותם מכות מרדות או יקנסום ככסף, ותהי חתת אלקים בעיר ואין עומד נגדם, כי רוב בני העיר חיים מן החלוקה והם תלוויים כדעת ב"ר. בסוף מצאו, כי אין החלב המובאה אל העיר כשרה כראוי, ויקמו נאמנים בכל החצרות, אשר שם יחלבו את הפרות וישללו על מוכרי החלב לשלם שכר הנאמנים. כל משכרת מוכרי החלב יצאה בשכר הנאמנים. הדבר נגע בששים בתי אבות. כל הלכות סערו, הקצף גדול מאד על הדרשן הנ"ל ורק ניצוץ אחד היה חסר להצית את להבה בעיר. והנצוץ בא בחור אחר, בן אשה מוכרת חלב, מסדר בדפוס, קרע מודעה של כימ"ד מכתל ביהמ"ד. איש נגש אליו ויבעס עליו והבחור לא שתק ויהרפתו, וישלח ועד לבכנים אל בית הדפוס פקדה, לבלי תת עבודה לבחור ההוא עד שיעמוד לדין. כזה נתמראה הסאה. המון בחורים נכנסו כחמה שפובה לעת ערב אל לשכת ביה"ד ויבו שם את כל אשר מצאו. ותהי צעקה גדולה בעיר: הדיינים הוכו! ממחרת התאספו הפרושים והחסידים כחצר ר' יהודה החסיד וישאפו נקמה. כל אשר נפל לידם לא יצא נקי. במקרה נפל לידם יהודי נהין אמריקה ויכוחו. האיש הלך לקבול לפני הקונסול האמריקני והוא מסר את הדבר אל הפחה המושל בירושלם. עברו ימים אחדים וכל הרבנים חברי הבר"ע, אנשים זקנים ושבירים עמדו לפני שופטי הממשלה והפחה נאשמים על לא פחות ולא יותר, כי-אם על עון מרידה במלכות, הזקנים עמדו נבהלים, כל אבריהם רעדו מפחד והפחה הרעים עליהם בקור: "מה אני משמש פה? אתם מכים מכות מררות את כל אשר תחפצו, אתם תאסרו אסור על כל אשר אתם רוצים, אתם תעשו גם מטבעות (החברות היהודיות העשירה מטבעות של פחים מחסר פרומית קמנות ועליהם כתבת עברית "ח"ק צדקה לעניים" והמטבעות מהלכות בעיר גם בין הנכרים), אתם תשפטו בין איש ובין רעהו והרוננו גם בדבר מבירת קרקעות ומה נעשו אנחנו? וכל מלה ומלה בערה כברזל מליבן על עצמותיהם הקרות של זקני הדיינים, "אין אנו יודעים בלום", ענו הרבנים וכרביהם בשרו ושפתיהם רעדו ומרוב פחד סתרו דבריהם זה את זה. וכאמצע החקירה והדרישה פנו הרבנים ערף אל הפחה ואל השופטים וישבו אחורנית, "אנה תלבו?" שאלם הפחה, "להתפלל מנחה", ענו. גם השופטים נזכרו, כי עדיין לא התפללו וירחצו ידיהם ורגליהם ויברעו על ברביהם ויתפללו ובית-הדין נהפך לבית תפלה. בסוף הכיר הפחה, כי אין הרבנים מורדים במלכות ויזמן את הבחורים המכים את הרבנים. המשפט נמשך זה כמה

מקור ומרחוק

רעד אדמה באיטליא. כליל וי שבוע ישעבר היה רעד אדמה חזק מאד באיטליא הדרומית. ערים וכפרים נהרסו עד היסוד, מגדלים נפלו, פסילים נמוטו כמה רכבות בני אדם שובנים בשדה, כנמה מקומות נפתחה האדמה ותבלע בתים וכל אשר בהם. מספר הנהרגים תחת חרבות הכתים כאלף נפש אדם. מספר הנפצעים כשני אלפים. המלך והממשלה והערים הגדולות נתנו נדכות גדולות, להלל מעט את מחסור האנשים, שנשארו בערום ובחסר כל.

טביעת אנית מרחמה ב"פן. מה שלא קרה את יפן בכל ימי המלחמה קרה אותה עתה כעת השלום. בספינת מלחמה גדולה בעלת 15,362 טונים פרצה אש. אוצר אבק הישרפה התפוצץ במרם יכלו לכבותה, הספינה נטבעה ועמה 599 איש. ככל ימי המלחמה לא היה ליפנים נזק כזה, הספינה היא השתתפה במלחמה ותראה נכרות ולא נזקה מזיקי האש וכדורים מפוצצים.

פחד החולירע. המחלה הולכת ובלה. כגליציא לא קרה עוד מקרה חולירע. מספר כל המקרים כגליציא ששה, מהם מתו שלשה ושלושה הבריאו. גם בפרוסיא אין השמועות מרגיזות כל כך. מספר המקרים עד כה ק"ע ורק ס"א מהם מתו.

קישיוב פרק שני. החברה הרוטנית "מילקובול" כבוקארסט, שתעודתה לתמוך כידי הרומנים הנרדפים ברוסיא, קבלה ידיעה על אדות ההכנות לשוד היהודים החדש בקישיוב. "זכח היהודים. כן נאמר שם. הוכן על ידי הפוליציא בעזרת חברת הסתר "המאה השחורה", אשר חבריה הם חלאת העם. נציב המדינה ישר החצר של הקיסר חארוזין ידע מכל אשר נעשה ולא עשה מאומה. למנוע את הרעה, שהוכנה לעיניו. לפני יום הזכח נחלקו בין העם מודעות, שכנס היתה פקודה בשם הצד הקרוש, להשמיד וכאבר את כל היהודים ואת כל משכילי העם הרופאים. עורכי הדין, המורים והמסודנשים. גם קרושעוואן עשה את שלו כעתוננו החדש "דרוג", להעיר את העם להשמיר את כל היהודים. גם הפוליציא בעצמה חלקה בעם כרוזים מלאים שאיפה לשפוך דם.

עלילות דם. כביאליסטוק שלח בעל-הבית יהודי נכרי אחד מכותו, יען לא שלם לו שכר דירה ימים רבים. הנכרי נקם בו ויוצא קול, כי היהודי השליך את ילדו אל כית-הכסא. המון גדול התאסף ובתוכם עדים, שראו בעיניהם. מי יודע מה היה לולא יצא הילד ממחבואו ויכא אל אביו לעיני המון. — כלידאוויאן (לישא) נעלם נער נוצרי. הנוצרים בעיר החליטו, כי רס היהודים הרגוהו לצורך דתי, ואשה נוצרית העידה, כי נכנס הנער אל חנות יהודי ולא יצא. הדבר הוברר. המון התאסף. אבנים עפו את חלונות היהודים והסכנה גדלה

ולכל אשר יחפצו זרים יטום. כן קמו ברומניא כל החקים המצויים ליהודים עד שהכרחו מחציתם לברוח מן הארץ. עתה פרעה ההשגחה לרומנים ע"י היונים עצמם. בארץ יון יושבים רומנים רבים, הנודעים בשם קוצוואלאכנים. בהיות הרומנים אנשים שקטים ותימים יציקו להם היונים, כמו שיציקו הרומנים בארצם ליהודים בעצת היונים. ובאשר התעורר בימים האחרונים הרגש הלאומי בקרב הרומנים הם וידעו, כי ישלמו להם היונים רעה תחת טובה, החילו הרומנים ברומניא, להתחרט מעט על הפוליטיקה שלהם והם מביעים בגלוי, כי חטאו, בקוממם את היונים לאלופים על ראשם ובדכאם את היחודים לתועלת היונים. במקום היהודים, שכרחו מן הארץ בשנים האחרונות באו יונים ותישבו בארץ רומניא והיו לסוחרים, למזגנים, כבעלי אחוזה והם עושקים את הרומנים ילידי הארץ ובהיותם נוצרים נקד היה להם להשיג מהרה זכות אזרחים. עתה השתרר ישתררו על הרומנים וידכאום גם בארצם. בזה נפקחו עיני הרומנים וידעו, כי רמו אותם היונים וכי חטאו ליהודים חטאה גדולה. עתון הממשלה, שהיה תמיד קמינור ליהודים, נעשה עתה סנינור. העתון הרשמי של הממשלה "קונסטרוטור" מתודה עתה על הפוליטיקה הנפתלה ומגיד ליונים, שהגיעו לגדולה את עונם. אמנם, הוא ביתב, יש ביהודים מדות רעות. אך בכל זאת המה פטריוטים טובים ומעשיהם בארץ הם לתועלת לארצנו ומביאה לה ברכה. ואולם היונים משחיתים המה והם נכנים מתרנגנו" אין אמנם לקיות, שמעתה יוטב מצב היהודים ברומניא, אחרי שהכירה הממשלה את עותתה. עוד יד הרומנים תקיפה ודעתם מבריעה בפוליטיקה הרומנית. אפס, טוב, כי למצער יודעים הם הרומנים, מי המה המשחיתים בארצם ומי יטיבו להם.

היהודים בבתי הכפר התיכונים. ישיבת היהודים ע"פ רוב בערים גורמת, כי מצב השכלתם רם מזה של עמי הארץ. למשל באוסטריא בכלל מספר היהודים הוא 4.68 אחוזים ממאה ביושבי הארץ ומספר התלמידים היהודים בגמנויות הוא 13,3 אחוזים ממאה, מספרם בכ"ס ריאליים 14,3 אחוזים ובכ"ס למסחר 18,2 אחוזים. זהו בכלל ואולם שונה המספר בארצות שונות. למשל במורביא ובשלוזיא ישנם ארבעים תלמידים בכ"ס תיכונים לכל אלף יהודים (נוצרים ישנם שם חמשה בכל אלף נפש) ובגליציה ישנם חמשה תלמידים לכל אלף יהודים (נוצרים פחות משלשה).

משרדה הספרות והמדעים.

היהודים והפולנים

בדברי הימים ובספרות.

מאת מתתיהו מ"ו"ש.

המשך

הקונסטיטוציון מנקודה-מצב ההיסטוריה אינה כדאית להעסק בה, כי ראשית מפני שלא יצאה לפעל, על-בן לא נוכל לדעת בדיוק גם ערכה בעולם העשיה וכשרון הסהגולותה להחיים הממשיים, שנית מפני שהקונסטיטוציון לא היתה יצירת העם, גם האצילים לא דרשוה ולא בדאוה. הקונסטיטוציון נעשהה ע"י חבל איזו עשרות אנשים. בית המועצה, הסים של ארבע שנים, לא עסק בשום קונסטיטוציון. ימים אחדים לפני היום השלישי לחדש מאי 1791 הוציאו בווארשא קול, שהרוסים יבואו העירה. רוב הזקנים (הסנטורים) והנבחרים ברחו מפחד האויב, רבים מהם עדיין לא באו ממקומותיהם, כי היה אחרי חג הפסח ובסיום היו נמעת רק בעלי הקשר של הקונסטיטוציון. כשעה קריאה הקונסטיטוציון קראו רבים הגר עליה, כי פתאם הבניסוה ולא היתה להם היכולת לחוות דעתם על רגל אחה, גם אי אפשר היה להם להבין את כל הסעיפים, שנקראו במהירות. אך המחאות לא הועילו, הרוב חסר בישיבה ואנשי הקשר היו עתה במספר גדול ולא שמו לב להמועמ, ובאופן

על הדברים הקשים, שנדפסו נגדו בגליון ל"ב (בפרק "מהעולם הציוני"). המרץ דורש בכל עת מצוא בננות הציונים ורדפם עד חרמה. בקנאתו טרח להטות לב בע"ב בעירו, לחדול מחתום על "המצפה". פעם חשדו החסידים בחור אחד, כי השתתף באספה ציונית, וכישוהו ויגרשוהו מביה"מ, הכחור קראם לדין-תורה ותחת לקנום את המבישים הטיל ר' שמחה'לי קנם על החור. לפי דעתנו אין זה ע"פ דין תורה ולא ע"פ הישר, ע"כ כתבנו מה שכתבנו. הבר"צ בקראקא פסק, כי על עורך "המצפה" לבטל דבריו ולפים את הנעלב. לכבוד בה"ד הננו מקימים בזה את פסק-הדין שלו ונבטלים את דברינו שם בגליון הנ"ל. שפגענו בהם בכבוד המר"ץ ה"ד שמחה ומפיסים אותו. אך אם יוסף לדרוף אנשים, שאין דעותיהם בדעתו ולדרוש בננותם או יתבון לרויך "המצפה", נוסף גם אנחנו לקום נגדו באופן בלתי נעים לו.

מתרושש והון רב. הפוליציא בקראקא תפשה את הקבצן הירש מאשקאוויטש מפאדגורווע, שהיה סוכב בכל שבוע בקראקא לגבות פרוטותיו, לא הניח שום אדם ושום בית. הכל ידעו פה, כי עשיר האיש, גם בית יש לו, אבל אנשי פראקא הם שקטים ואינם באים בעקפים אפילו עם רמאי. אך לכל זמן, הנוכל קבל מטבע בת בי חלר מאיש אחד, קהשיב את הנותר ויכרח עם המטבע ולא החזיר. כתבעו שנית מיד האיש הזה נדבתו נסוהו האיש ויתן לו גם עתה מטבע בזאת והנוכל עשה במנהגו ויברח, אז מסררו דאיש אל הפוליציא. שם מצאו בכיסו בשני אלפי כתר מזמנים, ספר מקפת החסכו על ק"ו כתר ועוד שטרי ערך על אלף ומאה כתר. דרמאי נמסר לכ"ד. גמנויים יהודי בלבוב. הרה"ג ד"ר מאיר יונג מנהל הגמנויים באונג. בראך דגיש בקשה אל מועצת החנוך בלבוב, לתת לו רשיון ליסד גמנויים יהודי גם בלבוב. מי יתן ותעל הפצו בירו.

רוסים מצדדים בזכות היהודים. ביום 23 אוגוסט היתה בקערטש (רוסיא הדרומית) ישיבת מועצת העיר, להועץ על אדות הפרעות נגד היהודים. שהיו בראשית החדש ההוא. אזרחי העיר התפלצו למעשי הממשלה, שהסיתו שליחה את ההמן הנוצרי ביהודים, להשחית בתיהם ולבוז הונם, ובאשר עמדו היהודים על נפשם ירו אנשי דעבא ביהודים, אבל לא מחו בשורדים וסבת הדבר היתה, יען עשו בני העיר דמונסטרציא בהשקט ובתוכם היו גם יהודים. חברי המועצה דכירו כלם את רשעת הממשלה ואת צדקת היהודים, אם אין לב היהודים טוב על הממשלה אין לחשוב דהם זאת לחטאה, כי אין להם סבה לאהוב ממשלה המדכאתם ומכדילתם לרעה. הדמונסטרציאות של הצעירים אינן נגמרות בשוד ורצח, בעוד שהדמונסטרציאות של הפטריוטים שבירי הממשלה מכוונות רק לשוד ולרצח. מועצת העיר החליטה ברוב דעות את הצעות חברה הריסטי האלה: א) להביע רגשי השתתפות בעצר הקהלה היהודית על העלכון ועל השוד שעשו לה. ולהביע צער העיר על האגיטציה, שהפרידה בין אחים בין נוצרים ויהודים, ולפרסם את החלטה הזאת, כדי שתהיה דעת מועצת העיר שקולה נגד דעת האגיטטורים השכורים מאת הממשלה. לזרוע משטמה ושנאה לאומית. ב) לחדול מתת מקופת העיר את ההוצאות אשר העיר והפוליציא. יען לא מלאו את חובתם ולא הגינו על רכוש יושבי העיר דיהודים. ג) ליסד בגמנויה שני פרסים בשם קוריעענקא ועסקלער, שרצחו אותם אנשי הצבא. יען הגינו על אחיהם היהודים. ד) להודיע את דמניסטר לעניני הפנים על דבר מעשי הפוליציא והעבא ולבקש מאתו לשלוח הלום פקידים מן דסינאט, לחמור ולדרוש על דבר המאורעות וסכותיהם, למען מנוע מעשים כאלה להבא. ה) להביע בשם מועצת העיר תודה לסגן פקיד החוף הקפיטן סבצקי, שהראה אנרגיה עצומה לדרניע את הפרעות. — מכמה מקומות באו ידיעות. שבאשר נאסרו מורדים יהודים בבית האסורים. הצילום שומרי בית הסהר ויכרחו עמהם.

רומניא והיהודים. ידוע שכל סכת לחץ היהודים ברומניא היא מזמת היונים, היושבים בארץ. בהיות גם הרומנים כעלי דת יונית הצליחו היונים הפקחים, לתפוש ברומניא משרות רמות וחשובות וכנהל את כל הפוליטיקה בארץ ולהעיר שם את השנאה ליהודים. המתחרים אתם במסחרם. כי הרומנים בעצמם המה טובי לב ותימים

מישעה לישעה. כאשר הגיעה הסכנה למרום קצה כא נער ניצרי יונד, כי ראה את דנער הנעלם תלוי על עץ ביער. היהודים דמו, כי כבר נישעו. אך לא הפקחים אשר בדמון אפרו, כי היהודים הוציאו ממנו את דמו ואח"כ תלדו. העיר לא שמטה עד אשר בדמו רופאים את התלוי ויעירו. כי לא נמצא פצע בכשרו ורוא תלה את עצמו. הקתולים בארץ ישראל. מעת אשר חדלה ציפת להיות הבת דככירה על הקתולית פרישה איטליא את רבותה על הקתולים בארץ ישראל והיא תופשת עתה מקום רחב בארצנו. ממשלת איטליא קבלה י"ב מיליונים מיד ממשלת חונא. כפר נפש המיסיונרים האיטלים, אשר נהרגו י"ס. את הכסף מסרה הממשלה אל חברת המיסיונרים האיטלית להשתקע בארץ ישראל. כבר קנתה החברה אדמה בירושלם, כיפו, בשבם, בגנין ובטכריה, לבנות ישם בתי-ספר.

שוד היהודים ברוסיא. מיקאטרינוסלכ בותבים, בחוץ עפרו יהודים. והנה עבר גודר קוזקים. שר הצבא עמד פתאם ויקרא אל גודרו: "אמרו נא: אם אמרוד בצר מה תעשו לי?". דמת נמיתך, ענו כלם. ועתה. קרא הישר. הנה היהודים האחרים העומדים שם כלם מורדים בצר ואני מצוה אתכם להבותם ולדרפם. בקול פראי התנבלו הקוזקים על היהודים ויכום בשוטיהם עד זוב דם ואימה נפלה על כל העיר.

קשר נגד יהודים באמריקה. לפני חדשים אחדים קבלו רבים מעשירי היהודים באמריקה מכתבי התראה, כי נגזרה עליהם מיתה מאת חברה נסתרה, המבקשת להשמיר את כל עשירי היהודים ויהודים בעלי משרות רמות וגם נוצרים אוהבי היהודים הא ינקו, כי הם כוגדים בנוצרים. היהודים לא שמו לב להתראות איזו בני בלי שם, כי עלי-כן באמריקה הם יושבים. בארץ החרות הגמורה וימסרו את המכתבים אל הפוליציא. באחד המכתבים נאמר, כי כבר נמצאה ביד הקושרים ירשימה שחורה, המכילה 342 שמות יהודים באמריקה הצפונית והדרומית. עתה נגלה הדבר. כי לא שחוק עשו המתרים, כי כבר התחילו להקים דבריהם. כבר השלכה בומבה על הנדיב היהודי יעקב יסף ועל השלחני גונגהיים ושתיהן החטיאו את המטרה. הפוליציא אומרת, כי המכתבים נכתבו מידי אנשים רוסים היושבים באמריקה. אף שלא הצליחה עוד למצוא עמכותיהם. יד הרוסים רוצה להשיג את היהודים גם מעבר לים.

בוחרו היהודים. ברומניא מספר הסוחרים היהודים ברומניא 22,590 והם 21,1 אחוזים ממאה מכל יתר הסוחרים. ואולם זה רק בכלל, אבל יש פלנים במולדאו, שיותר משלישה רבעי הסוחרים שם הם יהודים. כמו בגליל יאסי ובוטושיאן. ובאלה לא נחשבו היהודים, שיש להם זכות אזרחים ואלה שהם נתיני ארצות אחרות.

בן מאה ושבע שנים. ללנדון בא יהודי רומני בן ק"ז שנה, הישב מקנרה, שהלך ישמה לבקר את שדשת בניו היושבים שם, אחד מהם הוא בן פ"ט שנה. אלעזר פאפעניר, בן שם הזקן, הולך לארץ ישראל, לגמור שם את ימיו האחרונים ויחפוץ לראות עוד את בניו. שלשה דברים אינם ברוסיא. לצני הרור ברוסיא מספרים את תנאי היפנים בעד השלום באופן הזה: היפנים דרשו מאת ממשלת רוסיא, לשלוח להם שלשה אנשים: פקיד שלא גנב מעורו, כמר שלא שתה שבור ויהודי שלא הוכה. והנה חפשו ויבקשו בכל ממלכת רוסיא פקיד שלא גנב עוד ולא מצאו. אבל מצאו רק כמר אחד, שלא שתה שבור ויהודי אחד, שא לא הוכה וישלחום שניהם יחד אל קיסר יפן. בדרך השתבר הכמר ויך את היהודי מכות רצה.

הכרת לאומות היהודים בביהם. כסוף החדש שעבר התאספו כטיפליין בניהם הצפונית סטודנטים מכל המפלגות, להועץ ע"ד יחוסם לריב הלאומים בארץ ההוא, אחרי טענות ומענות מצד היהודים הלאומיים, והאשכנזים הלאומיים והסוציאליסטים הצליחו הראשונים להוכיח צדקתם לחבריהם וכסוף החליטו ברוב דעות, כי לסטודנטים יהודים דהתיב באוניוורויטה רק בתור יהודים לאומיים ועליהם להשתתף בתנועה הלאומית. להטיב את מצב היהודים ולהלחם במתנגדי היהדות הלאומית. "המצפה" לפני בית דין. המר"ץ ה"ר ר' שמחה פדענקל מפאדגורווע הזמין לדין תורה את עורך "המצפה"

בזה נתקבלה הקונסטיטוציון. דמיון לנתנת קונסטיטוציון כזאת לא היה עוד בשום ארץ. כפי הנהוג עוסקים חרשים, גם שנים שלמות בהקונים, במעופי הסתדרות שונים וכדומה ואח"כ מחליטים הנבחרים, או לפעמים הממשלה מחכרת טפס של קונסטיטוציון ובאי-כח העם דנים בו ואחרי משא ומתן ארוך יקבלו בשנויים. הקונסטיטוציון הפולנית הוטלה על הפולנים נגד רצונם, היא אינה פרי העם או פרי מיטב העם, כי-אם פרי מזומת של אנשי סתר. אולם לפי שנשמע בכל עת על אדות שווי-זכיות של היהודים, שהיה בקונסטיטוציון הזאת ובי הפולנים בעמדם ברשות עצמם יפעלו לפי המסורה של יום ג' כמאי, חושב אני לנחוק. לדבר על דבר הקונסטיטוציון.

הקונסטיטוציון הזאת, אינה מוכרת אף כמלה אחת הטבת מצב היהודים וזכויותיהם. מענין הוא, כי היהודים היו בעת ההיא החלק הששי או השביעי מכל יושבי פולן, שלשה רבעי כל העירונים, ועליהם עוברת הקונסטיטוציון כשתיקה: מה לו לזיר פרך ולזכויות? רק בדרך אי-ישרה, למען הנכיל את זכות היהודים, היא מראה את יחסה להם. הסעיף הראשי והדאשון אומר: "הדת הלאומית השלטת בפולן היא האמונה הרומית הקתולית ולה כל הזכויות. היציאה מן הדת הזאת לאיזו דת אחרת אסורה והיא בענש הבנידה. אולם מפני שהדת הקדושה מצוה לאהוב אחרים, לכן חיבים אנו לסבול בעלי אמונות אחרות ולתת להם חסות בממשלה. על-כן מגינים אנו בעד חפש כל אמונה במדינת פולן לפי חקי הארץ". הסעיף הפשטוטי הזה מראה בעליל עד כמה קשה היתה לפולנים חרות האמונה, ורק מפני מצוה הדת גמרו לסבול בני אמונה אחרת. סבלנות בני אמונות אחרות נמצאת אף בספר החקים הרוסי וגם בו נדגש, שהיציאה מן הדת השלטת אסורה. (בשנה האחרונה הוטב גם ברוסיה היחס לאמונות אחרות וחפש נתן להמרת הדת) ופולן בקונסטיטוציון רבת החסד לא התנשאה מעל דוסיא השחורה והאיזומה. נחוק עוד להעיר, שהפולנים הכרחו לסבול בני אמונות אחרות. כי לפולן היתה מסורה מן המאה השבע עשרה והמחצה הראשונה של השמונה עשרה, לדדוף בעלי כתות נוצריות אחרות, ובתואנה להגן בעד הפרבוסלכים והדיסידנטים בפולן שלחו הרוסים את צירם לוואדשא וזאת היתה ההתחלה להכנעת פולן. ולפי שהיתה שאיפת הקונסטיטוציון להשתחרר מהתליה בדעת רוסיא, לכן קדמה ותתן חוק סבלנות, והתת שבסעיף הראשון כלולים היהודים בבני דתות אחרות, מביע הסעיף השני בפרוש שנאה ליהודים. הוא הסעיף ע"ד העירונים: "כל תושב, כמו כל נר, אם הוא חפשי ונוצרי, יכול להכתב בספר העירונים". הנה בפירוש, שהחרות והסבלנות לכן אמונה אחרת לא נאמרו כלל ביהודים. מה שמותר לנוצרי, אף אם אינו קתולי, אסור ליהודי. האסור לחשוב את היהודים לעירונים, היא חפץ גלוי, להורידם לתגרנים שפלים ולדכאם בפרנסתם. גם לפנים לא נחשבו היהודים כעירונים, אולם אז לא שאפו לעשות תקונים בארץ, אבל בשעה זו, שהטיבו גורל יושבי הארץ וביהודים זלזלו ולא שמו אליהם לב, זאת היא יותר משנאה גסה, שראינו בכל ימית קיום פולן, זאת היא שנאה ע"פ שמה, עם כונה להשפיל עוד יותר את היהודים. בהתרומם מפלגה אחת והשניה תשאר על מקומה, הלא זאת שנשאה היא ממילא שפלה יותר בחיי החברה והכלכלה. הסעיף הזה ע"ד העירונים יש לו ערך עוד בזה, בראותנו, שהוא הסעיף היחיד, שנשאו ונתנו בו בישיבת הסים וביאוהי לידי החלטה (ביום 18 אפריל 1791) ויכניסוהו אל חקי הקונסטיטוציון. הקונסטיטוציון הזאת היא בעקרה אצילית. את מצב העירוניםהרי מו, למען סולל להם את הדרך להגיע למעלה אצילים, את הכפרי לא שחררו בכל זאת מעבודה-אדונים (Pańszczyzna).

חפצתי להוקיע את הקונסטיטוציון לפני הקהל, לבטל את דברי השקר של הפולנים והמתבוללים, המהפארים שהקונסטיטוציון הזאת, שאופן התהוותה בכלל איננה נותנת בידו לפולן, היתה מתקדמת,

הייתי להראות, שלא נתנה שום שווי זכיות, איננה הטובה בין הקונסטיטוציות וכדומה, כמו שמתהללים בה הפולנים. ככל האנשים, שפעלו בתקופת הסים של ארבע שנים ראוי לשים לב אל טדאוש טשצקי, חכר הסים ואחר ממחברי הקונסטיטוציון. טשצקי היה איש המדע ושיך לאותו הטפוס, שהיה נפרץ מאד בין המשכילים בשעת המהפכה הצרפתית, למפוס של המתגברים על הרגש. בהתיחסותו לדברים ידועים לא הלך אחרי הרגש עד נסותו כמכחן ההיקשים ההגיונים ויכבוש את נטיותו ויפעל כפי אשר הורהו השכל הברור. אף על פי שאת עצם היהודים, את חכמתם, את מנהגיהם ואת חיייהם חשב לראויים לזלזול וללעג, בכל זאת חפץ להרים מצב ישראל, לעשותם לאזרחים. הוא, כמדומה לי, היה גם הראשון, שהמציא את המושג "פולנים בני דת משה". טשצקי לפני עצמו הוא טפוס לא נמצא בפולן, בספרות שאחריו יש רק מעטים מאד, שהלכו בדרכיו וינצחו את רגש השנאה, שינקו יחר עם חלב אמם. טשצקי לא היה, בעקרו שונא ליהודים, הוא רק תעב את אלה של היום ועד היום וישבח את הקראים, אולם האמין, שאם ישו זכיות היהודים עם זכיות עם הארץ, אז יוכלו להתאזרח ולהעשות פולנים. הוא בעצמו ערך פרויקט של זכיות יהודים. אך כל מחשבותיו הטובות בעקדן, אם כי גם עליהן שורה איזו חמלה עברותית, נשארו חפץ טוב ולא יותר. אם אצל עמים משכילים ובעלי תרבות רבה לא יכול מצב נצוח הרגש להאיך ימים, כל שכן אצל עם שטחי ורגשני כפולנים. פה ושם נראה איזה איש בזה, אולם בלי כל השפעה.

סופר אחר בן דורו של טשצקי וצעיר ממנו מולה לנו את התיחסותו האמתית של העם הפולני ליהודים. יולן אורסין נמצא בספרו "ליב ושרה" עושה את התלמוד, הקבלה וכל מנהגי ישראל ללעג ולקלם. הסמרטוט ההוא הוא פשוט רפש של גרופים על קדשי ישראל. לא הצד המצומצם והשפל של היהדות הנלוותה גרם לו לחבר את החבור השפל הזה; את הצמצום הרוחני ונוסף אליו גם התנוונות מוסרית היה יכול למצא דיו אצל אחיו הפולנים ומה לו וליהודים? הן לא חשב להפיץ בזה אור בין יושבי הגטו, כי הן לא קרא איש מישראל אז את ספרו? המטרה היחידה, שהתוה לו נימצביטש בספרו הזה, היה לגלוג לעם ישראל. במשך אלפי שנה השקיעו היהודים את רוב כח רוחם ונפשם בדתם וימלאוה בענינים, שאינם שייכים כלל באירופה לעניני דת ומפני הזרות שברבר לעגו לנו צוררנו וגם הוא באחד מהם. הלוועג להתלמוד מצד המנהגים הוא שונא ישראל ולא מופיע אור ורוצה להטיב.

(המשך יבוא.)

שפת הקפים. חוקר הטבע פרופסור גרנר באמריקה נוכח בכחיותו, כי הקפים מדברים בשפה קצרה, המכילה מלים די צרכם בחייהם והוא הולך עתה לאפריקה, להתחקות על שרשי הלשון ביערות הקדם, משכן הקפים. לחקור אחרי לשון הקפים נמשך גרנר בתחלה ע"י תהלוכות קפים שונים, שהיו בלואים ככלוב אחד וירשם את הכרותיהם וקריאותיהם וימצא, כי כל הברה מכונת למושג אחד. מהעת ההיא והלאה עמל הרבה, לחקור בדבר וירשם כמאתים מלים מלשון הקפים. הנה פה מלים אחדות: אָחרו פירושה שמש, אש, חום; קוקחא — מים, גשם, קיר; גאָשקו — מזון, אכילה. גרנר אומר, כי רק עוד כעשרים או בשלשים מלים חסרות לו.

קונגרס נגד האלכהל. בכודפסט היה בשבוע הזה קונגרס של צירי כל העמים להועץ במה להלחם נגד תאות השכרון. — הפרופסור גרובד מטינבן אמרי כי המלחמה נגד השכרון הוא חלק מן ההיגיינטיה, כל אדם צריך לשמור את משטר עצבו, לכן עליו להשמר מן האלכהל המשחית. פרופסור לאיטינען מפינלנד אמר, כי הרגילים בשכרות עלולים יותר להנגע מכל המחלות מאשר אנשים אחרים. ד"ר וויינאנא — מווריצבורג אמר,

כי האלכהל טרים בתחלה את כח הנפש ואח"כ, כאשר יפוג יחליש את הנפש וילאנה, קשור המחשבות ינתקי כח ההבנה והזכרון ירפו וביחוד ישתנה כח הרצון. רבע ליטר שכר פועל את פעולתו זאת. שלשים ממאה משוגעים השתגעו בעבור השכרון. §

התפשטות מחלת הסרטן. נפלא הדבר, מחלת הסרטן הנוראה לא התפשטה בכל הארצות. ביחוד בארצות הצפון הקיצוניות, כמו בסיביר, באיי אנגליא הצפוניים, באילנדר, בצפון קנדה, אין המחלה הזאת נודעת כלל וכן באזיא המערבית, בארץ ישראל, בסוריא, בערב ובפרס, בנגב אפריקה ובקצה נגב אמריקה אינה ידועה.

מעטת יונה. א. מדוע יסעו היהודים וביחוד היהודיות למקומות הרפואה כקין יותר מכל העמים האחרים? ב. ביריהם הם מפני תשעת הימים ומפני תשעה באב.

ארגז מכתבים.

מנ"ב: אתה שואל מה יסכון ל"סופרים" ידועים בהשפילם ובכוחות את "המצפה" בכל עת מצוא בעתונים ובעל פה בכונה גלויה להוקיע לו ולחיתור חתירה תחת מצבו. הרי זה כאלו שאלת: מה יסכון למלשיני אחינו בערים הקטנות, ההולכים לתוריד שחת את חבריהם, מבלי שעשו להם רעה מעורם. אין המשחיתים צריכים לסבך מיוהרה, הם מרגישים פשוט טעם בנזק חברם, הנחש עפר לחמו והוא נושך בשר אדם רק מתוך תאוה להוקיע, אין ל"סופרים" כאלה כל רגש מוסר. ליהודים יראי אלקים באמת יש מוסר רתי, למשכילים אירופאים יש נמוס ורגש אנושי, אבל לצאת חצאי משכילינו, שגררי הדת הרפו ואת נמוס אירופה לא קבלו, הלא אין כל מעצור לתאותם הבהמיות הפראיות, ע"כ פגיעתם רעה כפגיעת חיה רעה. — הא"י: חכלו אינו מכשר. — ש"ה בה: אין לנו ספרים לממכר, אצל כל מוסד תשיגהו. — על"ק: תודה; יבא. — שפי במשי: ספורים ארוכים לא נרפים. — ג. א.: דבר שכבר כתב אחר וכבר בררהו מכל צדדיו אין צורך לכתוב שנית. — חותם המצפה: ללמוד, "בעצמו" אי אפשר ללמוד עברית בעברית. — ציונים בפרוהניק: בחנם לא יתן איש ספרים, פנו אל דיסטריקט-קאמיטע הציוני בקראקא — פרנס. בשבוע הבא. — מורא תמידי: אל תתמה שעתונים עכרים מלאים טעויות חרפוס. מרפיסנו אינם טובים מכל בעלי-כיתינו המקפידים שירעו בניהם כל שעה על בוריה רק לא שפת עבר. עתון פולני לא יוציא המדפיס בלתי מונה כראוי. — פכ"ג: הגם על הכשרות צריכים הציונים להשגיח? ומה יעשו הרבנים? — מד"מ: בענין פרטי כזה איננו מתעריבים. — אצ"ב: המתן.

גלוי דעת.

מקומות שונים שאלו אותי אם אמת היא, כי יצאתי מן ההסתדרות הציונית. הנני להודיע בזה, כי שקר הדבר, אם השקפתי והשקפת האגודה, אשר הייתי צירה בקונגרס, שונה מהחלטת הקונגרס, בכל זאת לא ראיתי עוד לנכון לפני לעזוב את ההסתדרות הציונית, ולא אדע מאין יצא הקול ההוא.

ציריך. חיים ישראל אייז.
הענדיל האקקע
מאורשים כאלול תרס"ה.
גאוויזלאווא (סמוך לדעמביצא) פיקאלאווקא.

ממעמקי לבי אכיע ברכת מו"ט לב"א מר אלימלך לעוו מראדאמישל לנשוואו עב"ג מרת גיטל דאזענבלום מקראקא.
מאיר שטיענליטץ.
ברגשי אהבה וידידות הנני מביע ברכת מו"ט לרעי מר אלימלך לאוו לחתונתו עם בת הג' מו"ה צבי ראזענבלום מקראקא.
עזריאל בלאמבערג ראדאמישל.
ממעמקי לבי אברך את רעי מר יצחק גיטער מקרשאנוב לחתונתו עם בת הג' מו"ה חיים ליב שפיטץ מקראקא.
מקרב ולב עמוק הנני מברך בכרכת מו"ט את ידידי האהוב מר יצחק גיטער לנשוואו עם מרת הינדא שפיטץ מקראקא.
שלמה אכאטניצקי מקרשאנובי.
ממעמקי לכבינו הננו מביעים ברכת מו"ט לכבוד הג' ר' ישראל הופשטער רעי לחתונת בנם מר יהושע עב"ג מרת דבורה מיניץ. לזיר קלוגער משחוב

ברגשי אהבה וידידות מברך אני בכרכת מו"מ את רעי מר מרדכי צבי גאלדפארב לארוסיו עם מרת באשי בת הג' מו"ה טוביה ראזענבאך מגראדעק. שלמה ניימאן.

ממעמקי לבי הנני מברך בכרכת מו"מ את מר יאזעף יאקאבי להתונה עם מרת אנא גאמטלויב מגריבאווי. וואלף טויבענפעלד פראבניק.

ברגשי אהבה וחדוה הננו מביעים בכרכת מו"מ לחברנו מר שמעון האבער מוואנילאוו לנשואיו עם מרת רחל וויידמאן מקאנטשאקי אצל האליטש. מרדכי קנאהל וש"ב אהרן העללער מוואהנילאוו.

הנני מברך בכרכת מו"מ את רעי היקר מר דוד גרויער מרישא להתונה עם מרת רבקה ראט-טענבערג מקארטשין והמורת המ"ג אני נודב 50 הלר קה"ל. משה וויזענפעלד.

הנני מברך את מר דוד גרויער להתונה עם מרת רבקה ראטטענבערג והנני נודב לכבודו 50 הלר לקה"ל. יעקב וואקס.

אני מגיש ברכתי לאחי היקר מו"ה חיים להתונה עם מרת רבקה בת מו"ה אהרן ראזנער מדאבראמיל. אהרן ניימאן.

הננו מברכים את מר שמחה קלינגער להתונה עם מרת שפרה גלאזבערג מסטריא בכרכת מו"מ. ידידיו.

הננו מברכים בכרכת מו"מ את ידידנו מר שלום ראזענבוים לכלילת בנו מר יוסף אלימלך עם מרת חנה בת הג' מר צבי נחמיה'ס מרווואדוב. מ. מ. זיידען ורעיתו רפטיטצה.

ברגשי ידידות מביעים אנחנו בכרכת מו"מ לרענו מר יעקב ראטהענבערג מפה להתונה. משה ליב קאראל, יצחק גרויבארד סקאלע.

ברגשי ידידות הננו מביעים בכרכת מו"מ לחברנו האהוב מר דוד גרויער לנשואיו עם מרת רבקה ראטטענבערג מקארטשין. דוד יאהרע, נפתלי דויללער רישא.

ברגשי ידידות הננו מברכים את רענו מר דוד גרויער להתונה עם מרת רבקה ראטטענבערג מקארטשין. אלי' וואקס, אלימלך צוקער.

הנני מברך את מר דוד גרויער מרישא בכרכת מו"מ להתונה עם מרת רבקה ראטטענבערג מקארטשין. אליעזר וואכטעל.

מקרב ורב עמוק מברך אני בכרכת מו"מ את בן דודי מר חיים ניימאן מטארנוב להתונה עם מרת רבקה בת הג' מו"ה אהרן רויזנער בדאבראמיל. שלמה ניימאן.

כאהבה וחדוה אניש בכרכת מו"מ לרעי מר יצחק גיטער מקרשאנוב לנשואיו עם בת מר חיים ליב שפיטץ מקראקא. שלמה ראזנער קרשאנוב.

מקרב ורב עמוק הננו מגישים בכרכת מו"מ לכבוד הג' ר' ישראל הופשטעטער ורעי' להתונה בנם מר יהושע עב"ג מרת דבורה מינץ מרישא, צבי קלינגעלפרויא ואשתו זאקליטשין.

מלב מלא רגשי כבוד נברך בכרכת מו"מ את הג' ר' ישראל הופשטעטער ורעי' מואקליטשין להתונה בנם מר יהושע עב"ג מרת דבורה מינץ מרישא. יוסף הדס זאקליטשין.

מרב רגשי ידידותי אברך במו"מ את רעי היקר מר יהושע הופשטעטער מואקליטשין להתונה עב"ג מרת דבורה מינץ מרישא. זאב כראנד זאקליטשין.

כחמימת לב אברך במו"מ את רעי היקר מר יהושע הופשטעטער מואקליטשין להתונה עב"ג מרת דבורה מינץ מרישא. יעקב בוקסבוים זאקליטשין.

ברגשי אהבה וחדוה אברך בכרכת מו"מ את ידידי מו"ה שלום שמי ללער וו' מדויבולקי להתונה בנם מר שמואל פינחס עב"ג מרת האדיל בת מו"ה משה רייך מבוסק. אהרן דאקס מנאוואריע.

לרבים, השואלים ע"ד בכרכת ראש השנה בהמצפה: מחור בכרכת ר"ה בהמצפה 50 הלר עם מסגרת כתר אחר, בראש הגליון שני כתרים. האדמיניסטראציא.

בהוצאה וברפום של יוסף פלעסנער ושותפו בפאדגורזע י"ל כפעם הראשונה

ספר

דקדוק שפת עבר

מאת ברוך שפינוזה

תרגם לעברית דר. שלמה רובין

עם מבוא והערות מאת המתרגם ובראש הספר המונות המחבר והמתרגם. מחירו באוסטריא 2.50 קראנען, באשכנז 2 מרק, ברוסיא 1 רובל, הרוצה בהספר יפנה לבית הדפוס של

Josef Plessner & Co., Buchdruckerei Podgórze—Krakau.

Nur fl. 3.50

Ein **Weltwunder**

bildet schon seit Jahren unsere **berühmte!**

Genau regulirt! 5 Jahre Garantie!

HERREN-PRACHTGARNITUR

bestehend aus 30 Stück prachtvollen und praktischen Gegenständen samt einer echten Anker-System Roskopfuhr, und zwar:

1 echte Anker-System-Roskopfuhr, genau gehend.	1 Bartbürste, sehr gut, mit schönem Etui.
1 feine Golddouble-Panzerkette oder feine prima Massiv-Nickelkette mit Kompass.	1 Bartwische, vorzügliche Sorte.
1 Futteraj zur Anker-System-Roskopfuhr.	1 vorzügliche Zelluloidschale, mit Zahnstocher, Ohrlöffel und Nagelputzer.
1 Golddouble-Fingerring, neueste Façon, mit imitierten Brillanten.	1 Patent-Krawattenhalter aus Nickel.
2 Golddouble-Manchettenknöpfe, bleiben immer neu.	1 hocheleg. Krawattennadel, Façongold.
3 Brustknöpfe, Chemisette.	1 Kronen-Geldbörse aus Leder.
3 Patent-Umlegkragenknöpfe.	1 Wiener Nickelkrayon mit Federhalter etc.
1 Seidenkrawatte, licht oder dunkel.	1 Zigarrenspitze, echt Meerscham, schön anrauchend.
1 Notizbuch, sehr schön und praktisch.	1 Zigarrentasche aus Lederimitation mit Sportbild.
1 Schreibkassette, enthaltend 30 prakt. Gegenstände: Briefpapier, Couverts, Federstiel, Löschblatt etc.	1 vorzügliche Hauspfeife samt Rohr.
1 Toiletteglas mit gutem Kamm.	1 Aschenschale, schön bemalt.
	1 praktisches Taschen-Feuerzeug.
	1 Zigarrenabschneider aus Nickel.
	1 Geduldspiel, sehr interessant.

Alle diese 30 prachtvollen Schmuckgegenstände samt der genau gehenden echten Anker-System-Roskopfuhr sind mehr als das Doppelte wert und kosten nur **fl. 3.50**

Die reelle und solide Bedienung der P. T. Kunden beweisen die vielen, täglich einlaufenden Anerkennungs- und Nachbestellungsschreiben. Einige Auszüge über die Zufriedenheit der Glaubensgenossen:

1) Wirklich bewundernswert sind Ihre Garnituren, bitte gefl. noch 2 Garnituren unter N. N. zu senden. Achtend Rabbiner M. Hager, Borso Ung.

2) Bin mit Ihrer Sendung sehr zufrieden und senden Sie für meinen Bruder an meine Adresse auch 1 Garnitur unter Nachnahme. Hochachtend N. J. Kamfonker, Restaurateur, Nachod Böhmen.

Gegen Nachnahme oder Vorherkassensendung zu beziehen durch das

Warenhaus Ch Kapelus, Krakau-S

Schicht-Seife

(Hirsch- oder Schlüsselseife)

Beste, ausgiebigste und deshalb billigste Seife. Frei von allen schädlichen Beimengungen.

Überall zu haben.

Beim Einkauf achte man Besonders darauf, das jedes Stück Seife den Namen „Schicht“ und eine der Schutzmarken „Hirsch“ oder „Schlüssel“ trägt.

אתרונים לולבים והרסים

הנני מתכבד להודיע, כי גם בשנה הזאת קבלתי עלי את מסחר האתרונים וההני להעיר, כי מפני שהקדמתי לכא כמו"מ כאופנים טובים עם סוחרי אתרונים מפאראג ויפו (לא מארץ יון) יש לאל ידי להפיק רצון קוני הנכדים בשנה זו, גם בסחורה מעולה וגם להתחרות עם כל הסוחרים כהורדת המחיר, יותר מאשר עד בה. כל הרוצה לקנות אתרונים טובים מהקציר הראשון הן בהארט או בדעמאיל יפנה על פי הבתובת

IGNATZ RATH via Bocacio 3 TRIEST.

האנצערט-גראמאפאז אינד פאנאגראף.

רעיונע אויסוואהל פאן יודישען אונד העב-ראישען פלאטטען אונד וואלצען נור זאס אונטערזייכענען ספעציאלהויז צו בעזיעהען. עבטער קאנצערט-גראמאפאז פאן מיט 10 פלאטטען גראמאפאז, נור 85 פל. קאנצערט פאנאגראף מיט 5 וואלצען גראמאפאז נור 8 פל. פרייקוראנטע גראמאפאז אונד פראנקא. ערסטע ספעציאלהויז פאן עכטען גראמאפאזען אונד פאנאגראפען ען גראם עט ען דעמאיל.

Josef Wechsler, Krakau und Warschau
(in Krakau Grodzgasse 71).

Du

wirst für die Hautpflege, speziell um Sommersprossen zu vertreiben und eine zarte Gesichtsfarbe zu erlangen, nie eine bessere u. wirksamere medizinische Seife finden, als die allbewährte

Bergmann's Lilienmilchseife

(Marke: 2 Bergmänner)

von

Bergmann & Co., Tetschen a/E.

Vorrätig à Stück 80 Heller

in den meisten Apotheken, Droguerien Parfumerien und Friseurgeschäften.

נחליאבן וגם קאהם פרימא

ממכרות מפרוסיא אמציא לכל תחנות המסלול בגאליציא וצ'יחיו"מ ובמקחים שוים.

אדרנפעט:

Jos. Perlberger Lemberg.

מורה יבוקש !!

מורה עברית ע"פ השמה הטבעית "עברית בעברית" יבוקש בשביל בית הספר העברי של עדה ישראל בעיר ווהאטין (גאליציא). איש אשר מלאו לו חמשים שנה לא יקובל. לפנות אל המנהל ע"פ הכתבת הנ"מ עד יום א' רחוקה"מ הבא לא יאוחר.

Rafael Soffermann:

Leiter der Konz. hebräischen Schule der jüdischen Kultusgemeinde in Rohatyn (Galizien).

גימנוזיום עברי.

בית הספר אשר לנו פה הקים לו מטרה נכבדה, לחבר חנוך גמור בכל מיני הלמוד של הגימנוזיום עם ידיעה עמוקה בתורה ג"ך, דקרוק, גמרא ומפרשים. התלמידים יחונכו ע"פ האמונה המסורה לנו. תלמידים מגליציא ומרוסיא, שאינם בקיאים בשפת אשכנז, מוכרחים להכנס פה למחלקת ההכנה לחדשים אחרים. להבין לגימנוזיום שלנו. פתור הלמוד, המעון והמונות לתלמיד אחר מן חמשים כתר ולמעלה לחדש. יתר הפרטים מודיע תמיד

Dr. M. Jung, Rabbiner
Ung. Brod. (Mähren).

גריסטהע

פאן קראנען 8 ביז 10 פער קילאגראם בייא:

L. Appermann, Brody.

בשורת ספר חדש!
ס' תו היים

זה ספר תולדות (חיד'א) האדם הגדול בענקים. מלאים זיו וזנה מפיקים, הן הן תולדותיו, הן הן גבורותיו מן היים יוסף דוד אוולאי וז"ל זה בא בקורתה, חבוריו וספרותו, מעשיו וצדקותו, מיום לידתו עד עת פקודתו, הבניה וגם חקרה ה"ר מנחם מאנדל קרענגיל מקראקא, בהמ"ס "שם הגדולים השלם". מחירו רק חצי כתר. על האדרסה:

Emanuel Krengel, Krakau

Wyd.: | **Naftali Hof.**
| **S. M. Baser.**

Odpowiedzialny Redaktor: S. M. Lazer
Drukiem S. L. Deutschera w Podgórzu

אתרוגים לולבים אונד הדסים

אללערפריינסטע ווארע, צו פרייען אהנע קאמפארטן, ליפערע איבעראלל הין נור דאס עלטעסטע אונד וועלטבעקאנטעסטע אימפארטירונג

Albert Guttman, Triest

Exportlager: Via di Torre bianca Nr. 23.

געגרינדעט אים יאהרע 1869.

אתרוגים אריגינאלקייטע	שענסטע אדרנער (עטהאלטער 150—110 שטיק)	פאן K 2.— ביז 3.— פר. שטיק
אתרוגים שענסטע אדרנער Nr. I.	" " " " " " " " " " " "	4.— " 3.— " " " " " " " "
" " " " " " " " " " " "	" " " " " " " " " " " "	3.— " 2.20 " " " " " " " "
" " " " " " " " " " " "	" " " " " " " " " " " "	1.40 " 1.20 " " " " " " " "
מובחרים האכטין	" " " " " " " " " " " "	8.— " 4.— " " " " " " " "
עכטע בארדיגהער-פאלמען	פרימא פר. 100 שטיק " " " " " "	88.— " 84.— " " " " " " "
געפאקט אין רעהרען צו 25 שטיק.		

אלכסנדריןער פרימא פאלמען פר. אריגינאלקארב פאן 100 שטיק K 28.— געוועהרטע פרימא פאלמען געארבייטעט אזא בארדיגהער פ. 100 שטיק K 39.— געפאקט אין רעהרען צו 25 שטיק.

הדסים טעגליך פרישע אנקניפט פאן Ia דרייבלעטטעריגען, געפאקט אין פאסט- אונד וואסערקייטען מיט שוועמען, 100 שטיק K 2.40

דיא פרייע פערשטעהען זיך אב טרייעט. — בייא בעשמעללונג איזט דיא העלפטע דעס ביילייפניען פאקטורענבעמאנעס פאריינצוזעהרען, דער דעס- בעמראג ווירד דער זענרונג נאכגעמאמען, דער פערזאנד געשעהט אין גראסען זאוויא אין קריינען קוואנטיטעטען.

אכטונג! ניא!!! זעננערס שנעלל אכטונג!

קוביהרעכנער

מיט 25 טאבעללען

פיר דען געשעפטס פערקעהר וואמט פריי-בערעכנער

פראקטישער לעהרנאנג

דאס קוביק-רעכנער

אויף איינע לייבטספארטיבע כעטהארע

אהנע צוהילפע איינעם לעהרערס גרינדליך צו ערלערנען.

פרייז 1 קראנע.

Verlag von

Amkraut & Freund, Buchhandlung

Przemyśl, (Galizien).

!! תם מה היא אומר מה זאת !!

וואס אייז דאס

"אכאטאל"?

"אכאטאל" איזט איין פארושטענדיגער ערזאמץ פיר בוטמער עם שמאלץ האט דאס אייזעהען וויא נאטורבוטמער איזט אין יעדער קיבע אונענטבעהרליך צום קאבען, כדאמען עם כאקען, אונד וועגען זיינער ווייכען בעשאפענהייט אויך אויף בראד שפרייכבאר, ענטהארט קיינע מעריישע סובסטאנצען אונד איזט שמרעננס כשר!

כל דכפין יקנה ויכול! דא עם זעהר בילדיג איזט איין הארב קילא פאקעט קאסטעט נור 80 העלער. וויר ביטמען נור אויף אונזערע ווארט מארקע "אכאטאל" צו אכמען. וויר זינד אויך מיט הכשר פאן החר"ג נפתלי הכרשטאם פערזעהען. ענגראסטימען געוועהרען וויר ענט- שפרעכענרען ראבאטמ.

Ochotnicki & Apter Chrzanów.

Pflanzenbutter-Fabrik.

ניי אייגענטימעטע קראקויער

כשרה דאמשפונעל-פאבריק פון ק

מיט דער בעסטען מאדערנעסטען מאשינע, ערצייגט שענע אפרימא סאלאמי וועראנזער, ברוסט, שינקען, אקענאוורסטעל א. ז. וו. פערזעהען מיט הכשר של הברידע דפה. עמפטיהלט צו בילדיגסטען פרייען. אויף פערלאנגען ווירד פרייזקוואנטע עם הכשר איינגעשיקט.

מנחם מענדל גלאזער

Emanuel Glaser, Dampfselchwarenfabrik

KRAKAU, | Bożego-Ciała 8.

מעטה משוכה

J. B. RAPPAPORT

Dąbrowa bei Tarnów

GROSSMETHBRAUEREI

Gegründet im Jahre 1878.

עמפטיעלט זיינע אללגעמיין געריהם- מע ערציינונג אין פערשיידענען סארטען א. ז. ראוהען, וויסען, ראפעלמעטה, קאפאוויץ, מאלניאק, ווישינאק, אימער כומעלען- מעטה א לא מאראנא צו בילדיגען פרייען; פערנער: ביענעוואקס אונד שלאדער- האניג פיר קאלאניאלווארענ- האנדלונגען. -- פיר רעעלע בעדיענונג אונד פאלסטע צופריעדנהייט ווירד גאראנטירט.

פיר ברוכליידענדע

ראדיקאלע הילפע אהנע אפערצאן. פערלאנגען זיא גראמט אונד פראקא דיא ניא ערשייענע ברעשייערע פאן מ. פרייליך, ספעציאליסט פיר ברוכ- ליידענדע אונד ערפינדער דער ק. ק. פאמ. באנדאווען אין לעמבערג, גראדעצקא- נאססע 35.

Der chemisch untersuchte, dabei be- hördlich für die Haut als vollkommen un- sehädlich befundene

„Haarvertilger“
entfernt die bei Damen so unschönen und lästigen HAARE IM GESICHT

gründlich sammt Wurzel u. verleiht dem Teint auch noch natürliche Frische, Zartheit und Glätte. Preis 7 Kronen.

Versandt überallhin durch:
I. SCHMIDEK, Budapest.
VII., Nyár-utca 18.

בית מסחר הספרים הגדול בכל ארצות אנגליא של

ר. מאזין ושותפיו בלונדון

מכש את כל המוליים להמציא לו ע"י האדרסה דלמטה אכטספלו אחר מכל ספר הרש (בישתת תרס"ד והלאה) בעברית או בורגון ותמחור יושב בתורה. — הספרים ירשמו בקטלוגינו החולכים ונדפסים לעתים קרובות.

הננו קונים ספרים ישינים מכל המינים ולכן כל מי שיש לו כזכה יאכה נא להודיענו.

- דרשו נא את קטלוגינו:
- Nr. 10 הספרות הזרונות, תמונתו, וכי
- Nr. 11 ספרי חנוך ולמוד לכל הלשונות.
- Nr. 12 תוי נגינה ותוי זמרה לכית ולביה"ב.
- Nr. 13 הספרות העברית החדשה והישינה וגם ספרי רומיל, שו"ת, פוסקים, דרוש וכי.
- Nr. 14

החץ בכל הקטלוגים הנ"ל ישלח 50 העללער להוצאות הפיסחה.

R. Mazin & Co.

65 Old Montague Str-
LONDON N. E.